
HELSINGIN KAUPUNGIN

Vuoden 2013
talousarvioehdotuksen raami
ja talousarvio- sekä
taloussuunnitelmaehdotuksen
2013–2015 laatimisohjeet

Khs 26.3.2012

HELSINGIN TALOUS- JA SUUNNITTELUKESKUS
HELSINKI 2012

Julkaisija Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus
Osoite PL 20 (Pohjoisesplanadi 11–13)
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
Puhelin (09) 310 2505

Helmi Strategia ja Talous/Kaupungin toiminta ja talous/Talousarvio
Tilaukset Helsingin kaupungin talous- ja suunnittelukeskus
puh. (09) 310 36271
Jakelu sähköposti anne.alanko@hel.fi

Helsingin kaupungin digipaino
Helsinki 2012

26.3.2012

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

1 JOHDANTO	1
2 KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT HALLINTOKUNNILLE	7
3 VUODEN 2013 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI	9
4 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT	23
4.1 KUNTALAKI	23
4.2 KUNTAJAOSTON OHJEET.....	23
4.3 TALOUSSÄÄNTÖ	24
5 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE	24
5.1 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN OSAT	24
5.2 TULO- JA MENOLAJIT	25
6 TALOUSSUUNNITTELUN PERIAATTEITA	25
6.1 YLEISET PERIAATTEET	25
6.2 TASAPAINOPERIAATE	26
6.3 SUORITE- JA REALISOINTIPERIAATE	26
6.4 TÄYDELLISYYSPERIAATE.....	26
6.5 BRUTTO- JA NETTOPERIAATE	27
6.5.1 <i>Kunnan liikelaitokset</i>	27
6.5.2 <i>Nettobudjetoidut yksiköt</i>	28
6.6 ALIJÄÄMÄN KATTAMISVELVOLLISUUS	28
6.7 TOIMINNALLISET TAVOITTEET.....	28
6.8 TALOUSARVION SITOVUUS	29
6.9 SISÄISTEN PALVELUJEN BUDJETOINTI	29
6.10 SUUNNITELMAPOISTOJEN KÄSITTELY	30
7 SUUNNITTELUN YLEISOHJEET	30
7.1 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN LÄHTÖKOHTA	30
7.2 LAATIMISOHJEIDEN KÄSITTELY LAUTA- JA JOHTOKUNNISSA.....	30
7.3 HALLINTOKUNTIEN YHTEISTOIMINTA.....	30
7.4 KILPAILUTTAMINEN	31
7.5 PÄÄKAUPUNKISEUDUN JA HELSINGIN SEUDUN KUNTIEN YHTEISTYÖ	31
8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET	32
8.1 KAUPUNGIN STRATEGIAOHJELMA JA SEN TOTEUTTAMINEN.....	32
8.2 TOIMINNAN TAVOITTEET	32
8.3 KÄYTTÖTALOUS.....	36
8.3.1 <i>Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut</i>	36
8.3.2 <i>Menot</i>	37
8.3.2.1 Vakuutusrahastomaksu	38
8.3.2.2 Arvonlisävero.....	38
8.3.2.3 Luottotappiot.....	38
8.3.2.4 Jäsenmaksut	39
8.3.2.5 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö).....	39
8.3.2.6 Vuosijuhlat ja historiikit.....	39
8.3.3 <i>Tulot</i>	40
8.3.4 <i>Poistot</i>	41
8.3.5 <i>Erilliskysymykset</i>	41

26.3.2012

8.4 HENKILÖSTÖ	47
8.4.1 Työhyvinvointitoiminta	47
8.4.2 Koulutus-, kehittämis- ja konsultointipalvelut	48
8.4.3 Palkat	48
8.4.4 Sosiaalivakuutusmaksut	49
8.4.5 Eläkkeet	49
8.4.6 Palkkojen laskenta	50
8.4.7 Henkilöstöstä toimitettava aineisto	51
8.5 INVESTOINTIOSA	52
8.5.1 Investointiehdotukset	52
8.5.2 Kunnan liikelaitosten investoinnit	54
8.5.3 Kunnallistekniikan rakentaminen	54
8.5.4 Pysyvien vastaavien hyödykkeet	55
8.5.5 Hintataso	55
8.6 TALOUSARVIOALOITTEET	55
9 MUUT OHJEET	56
9.1 MUODOLLINEN ASU JA MÄÄRÄAJAT	56
9.1.1 Muodollinen asu	56
9.1.2 Määräajat	57
9.2 TIEDUSTELUT JA LISÄOHJEET	58

LIITTEET

- 1 Vuoden 2013 talousarvion nettobudjetoidut yksiköt
- 2 Talousarvioehdotuksen perustelutekstin rakenteen malli
- 3 Käyttötalouden taulukkomallit
- 4 Tuloslaskelmaosan taulukkomallit
- 5 Investointiosan taulukkomallit
- 6 Rahoitusosan taulukkomallit
- 7 Taloussuunnittelun ja -ohjauksen vuosikello
- 8 Virastojen irtaimen omaisuuden perushankinnat 2013–2017

Vuoden 2013 talousarvioehdotuksen ja taloussuunnitelmaehdotuksen 2013–2015 laatimisohjaiden sähköinen versio on Helmissä:
Strategia ja Talous/Kaupungin toiminta ja talous/Talousarvio

26.3.2012

VUODEN 2013 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI JA
TALOUSARVIO- SEKÄ TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSEN
2013–2015 LAATIMISOHJEET

1 JOHDANTO

Kaupungin voimassa olevan suunnittelujärjestelmän mukaan Khs antaa vuosittain valmisteltavien toimintaa ja taloutta koskevien suunnitelmien laatimista koskevat ohjeet.

Kuntalain mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Yleisen taloustilanteen vaikutus kaupungin tulopohjaan

Talousnäkymät vuosien 2013–2015 taloussuunnitelmaa ajatellen ovat hyvin epävarmoja kansainvälisen velkakriisin vuoksi. Euroalueen ja EU:n kasvu on pysähtynyt. EU:ssa kasvua hidastavat velkakriisin aiheuttama epävarmuus ja julkisten talouksien vakautustoimet. Lisääntynyt epävarmuus on heikentänyt tulevaisuudennäkymiä niin kansainvälisessä taloudessa kuin kotimaassakin.

Valtiovarainministeriön joulukuisen suhdannekatsauksen mukaan vuonna 2012 Suomen talouskasvu hidastuu vuoden 2011 noin 2,9 % tasosta. Kasvua hidastaa heikentynyt vientikysyntä ja epävarmuuden johdosta alentunut investointihalukkuus. Kasvu on miltei kokonaan kotimaisen kysynnän varassa. BKT:n kasvuksi ennakoitaan 0,4 % tänä vuonna ja ensi vuonna 1,7 %. Kasvu hidastuu vuodesta 2011 merkittävästi. Monet ennustelaitokset ovat ennustaneet selvästi heikompaan kasvuun. Pahimmissa ennusteissa povataan jopa tuotannon laskua vuonna 2012. Rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa heikentää talousnäkymiä nopeallakin aikataululla.

Työttömyysaste laski vuonna 2011 keskimäärin 7,8 %:iin. Taloudellisen aktiviteetin hidastuminen voi johtaa työttömyyden nousuun mutta toisaalta arviot sekä työttömyysasteen noususta että tehtyjen työtuntien vähenemisestä vuonna 2012 ovat ennusteen mukaan vähäisiä. Työllisten määrä kasvoi viime vuonna 1,1 % ja vuonna 2012 työllisten määrän arvioidaan vähenevän 0,3 %.

Kuluttajahintojen arvioidaan nousevan 2,7 % vuonna 2012. Inflaatioennusteet vuodelle 2012 vaihtelevat hieman yli 3 %:sta reiluun 2,5 %:iin. Vuonna 2013 kustannustason nousun ennakoitaan hidastuvan vuodesta 2012 ollen useimpien ennusteiden mukaan 2 %:in molemmin

26.3.2012

---

puolin. Kuluttajahintojen muutoksen ennakointiin vaikuttaa Euroopan keskuspankin harjoittama rahapolitiikka.

Suomen bruttokansantuote supistui 8,2 % vuonna 2009. Talous on elpynyt vuosina 2010–2011, mutta vuoden 2008 tuotannon tasoa ei ole vielä saavutettu. Vuosien 2008–2009 taluskriisin aiheuttama vaje julkiseen talouteen oli niin syvä, että hallitusohjelmassa sovitut menoleikkaukset eivät todennäköisesti riitä oikaisemaan julkisen talouden alijäämää. Valtion talousarviossa valtion nettolainanoton taso tasaantuu, mutta esitetyt menoleikkaukset eivät näytä kääntävän lainakannan kasvuprosenttia pienemmäksi eivätkä myöskään pysäytä lainakannan kasvua. Valtion talousarvion laadintavaiheen jälkeen näkemykset talouden kehityksestä ovat heikentyneet ja tämän arvioidaan kiihdyttävän valtion lainakannan kasvua. Valtion velkaantuminen on haaste myös kuntasektorille, sillä valtio joutunee budjetin tasapainottamiseksi asettamaan kuntasektorille tiukkenevia taloustavoitteita. Suurin yksittäinen julkisen talouden leikkaus kohdistuu vuoden 2012 valtion talousarviossa kuntien valtionosuuksiin, joita leikataan 631 milj. euroa. On mahdollista, että valtio maaliskuisessa kehysriihessään ehdottaa uusia kuntakenttään kohdistuvia leikkaustoimia.

Kaupungin talouden liikkumavara

Helsingin verotulot kasvoivat 9,3 prosenttia vuonna 2011. Veroprosentin noston vaikutuksesta kunnallisverojen osuus kokonaiskasvusta oli 7,5 prosenttiyksikköä.

Kaupungin toimintamenot kasvoivat 2,5 prosenttia. Menokasvun hillinnässä onnistuttiin. Toimintamenokasvu oli vuonna 2009 noin 6,5 prosenttia ja vuonna 2010 noin 3,8 prosenttia.

Vuonna 2011 verotulojen kasvun ja matalan toimintamenokasvun seurauksena kaupungin vuosikate parani edellisestä vuodesta selvästi. Vuosikatteen paranemisesta huolimatta kaupunki joutui ottamaan lainaa 115 miljoonaa euroa (vuonna 2010 lainanotto oli 281 miljoonaa euroa ja vuonna 2009 noin 231 miljoonaa euroa). Tämä pääosin peruspalvelutuotannon investointeihin otettu laina osoittaa, että vuosikatteen parantumisesta huolimatta kaupungin tulo-rahoitus ei riitä investointien rahoittamiseen.

Vuodesta 2008 nopeasti kaksinkertaistuneen lainakannan vuoksi menokasvun hillitseminen tuottavuuden parantamiseksi on Helsingin ykköstavoite talouden tasapainottamiseksi.

Helsinki rakentaa parhaillaan uusia asuinalueita satamatoiminnoilta vapautuneille alueille ja peruskorjaa kiinteistökannan ikääntyessä aiem-

26.3.2012

---

paa enemmän koulu-, päiväkot-, sairaala- ja muita peruspalvelurakennuksia. Kaupungin investointitaso on noussut viime vuosina merkittävästi. Vuonna 2011 emokaupunki investoi lähes 500 miljoonalla eurolla. Vuoden 2011 tilinpäätöstietojen talouden tasapaino toteutuu emokaupungin osalta siten, että investointien tulorahoitusprosentti on noin 51 %. Laskettaessa liikelaitokset mukaan nousee vastaa luku noin 85 %:iin.

Kaupungin uusien alueiden ja toisaalta olemassa olevien palvelutilojen ylläpitämiseen liittyvät investointihaasteet tulevat jatkumaan koko 2010-luvun.

Helsingin Energian kertyneistä pääomista on voitu viime vuosina siirtää kaupungin palvelujen rahoittamiseen vuosittain merkittävä summa rahaa. Ilman näitä tehtyjä siirtoja kaupungin talous ei olisi hyvinä verotulo vuosinakaan ollut tasapainossa.

Helsingin Energian kehitysohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa tammikuussa 2012. Kehitysohjelman, energiamarkkinoiden kilpailutilanteen sekä tulevan yhtiöittämisvelvoitteen vuoksi kaupungin talous ei voi tulevina vuosina tukeutua entisessä määrin Helsingin Energian ylimääräisiin tuloutuksiin.

Talousarviossa 2012 kaupungin investoinnit ovat edelleen korkealla tasolla muun muassa uusien aluerakentamiskohteiden rakentamisen, joukkoliikenteeseen liittyvien hankkeiden ja kiinteistöjen korjausinvestointien vuoksi. Investointeja on tarkasteltu kriittisesti jo parina aiempina vuonna talousarvioiden yhteydessä. Investointitason tuntuva alentaminen ei näytä mahdolliselta, mikäli halutaan turvata uusien alueiden toteutuksen eteenpäin vieminen. Jo siirrettyjä investointeja ei voida siirtää enempää.

Kaupungin lainakannan kasvua on hillittävä, jotta vuosittaiset lainanhoidokustannukset eivät nouse liian korkeiksi. Taloudellinen epävarmuus voi heikentää lainansaantia kohtuullisin ehdoin. Koska investointitaso on edelleen korkea eikä sitä voida alentaa tuntuvasti, tulee toimintamenokehityksen pysyä kohtuullisena. Tämä edellyttää tuottavuuden parantamista ja priorisointia palvelutuotannossa. Erityisesti lisäkustannuksia aiheuttavat palvelujen laajennukset eivät ole mahdollisia.

Raami 2013

Vuoden 2013 talousarvion raamin lähtökohtana on toimintamenojen osalta strategiaohjelman mukainen talouden tasapainotavoite ja kaupungin tuottavuuden parantamiselle asetettu tavoite.

26.3.2012

Strategiaohjelman mukaan kaupungin toimintamenojen kasvu ei ylitä kustannustason nousua ja väestönkasvua.

- kustannustason nousu +2,2 % (peruspalvelujen hintaindeksi, VM:n ennuste vuodelle 2013)
- väestönkasvu +0,8 % (Helsingin väestöennusteen 2012–2050 mukainen ennuste vuodelle 2013)

Tuottavuuden paraneminen edellyttää, että toimintamenojen kasvun on oltava kustannustason nousua ja väestönkasvua pienempää. Vuoden 2011 tilinpäätöstietojen mukaan tässä tavoitteessa on onnistuttu. Vuoden 2012 talousarvion taso sen sijaan ylittää strategiaohjelman mukaisen toimintamenoille asetetun kasvutavoitteen ja merkitsee toteutuksessaan tuottavuuden selvää heikentymistä. Vuoden 2012 talousarviossa nettomenot eli toimintakate kasvaa 6,2 % vuodesta 2011.

Tarkasteltaessa raamiehdotusta 2013 tilinpäätökseen 2011 nähden kaupungin yhteenlasketut toimintamenot kasvavat 6,3 %. Vuoden 2012 korkeasta toimintamenojen kasvusta johtuen vuoden 2013 talousarvioehdotuksen raami on laadittu siten, että kaupungin yhteenlasketut toimintamenot kasvavat raamissa +2,2 % ja kaupungin nettomenot eli toimintakate heikkenee vuodesta 2012 noin 0,7 %.

Kahdelle vuodelle jaettuna kaupungin toimintamenojen kasvu on kohtuullinen ja siinä on otettu huomioon kaupunkitasolla yhteensä noin prosenttiyksikön suuruinen tuottavuusoletus.

Useimpien hallintokuntien raamin mukaiset toimintamenot kasvavat talousarvioon 2012 nähden. Kasvulukuja tulee tarkastella kokonaisuutena vuosien 2012 ja 2013 osalta. Sosiaali- ja terveystoimen talousarvioehdotukset valmistellaan organisaatiouudistuksen keskeneräisyyden vuoksi nykyisen organisaation mukaisina kuitenkin siten, että päivähoidolle on annettu erillinen raami. Uusien organisaatiomallien mukainen talousarvio valmistellaan syksyllä ehdotusten pohjalta.

Hallintokuntien tulee noudattaa voimassa olevia virka- ja työehtosopimuksia kokonaisraaminsa puitteissa. Kaupunginhallituksen käyttövoimoihin ei ole varattu keskitettyjä palkkamäärärahoja.

Kokonaisverotulojen arvioidaan kasvavan 3,5 %. Kunnallisverojen kasvuksi arvioidaan nykyisellä veroprosentilla 3,9 % ja yhteisöveron kasvuksi 1,9 %. Arvioiden pohjana ovat valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton veroennusteet sekä aiempina vuosina toteutunut kehitys.

26.3.2012

Investoinneissa uudisrakentaminen painottuu satamalta vapautuneille alueille. Korjausrakentamisessa pääpaino on edelleen palvelutilojen kunnostamisessa. Helenin ja erityisesti HKL:n investointitarpeet nostavat kaupungin investointitason vuosina 2014–2015 korkeaksi. Tämä merkitsee lisälainanoton jatkumista läpi suunnitelmakauden. Helenin investointien voidaan odottaa tuottavan tuloja myöhemmin. HKL:n investoinnit ovat taas rinnastettavissa peruspalveluinvestoinneiksi, joita joudutaan rahoittamaan pääsääntöisesti verorahoituksella ja muulla tulorahoituksella. Mikäli näihin rahoitusmuotoihin, erityisesti verorahoitukseen ml. valtionosuudet kohdistuu valtion säästötoimenpiteiden vuoksi leikkauksia, joudutaan investointiohjelmaa rahoitusnäkökulmasta tarkastelemaan jatkossa vielä kriittisesti.

Vuoden 2013 raamiin pohjautuvan talousarvion mukaisen tulos- ja rahoituslaskelman ohessa on esitetty tulos- ja rahoituslaskelma-arviot myös vuosille 2014 ja 2015. Näissä laskelmissa toimintamenojen nettokasvu eli toimintakatteen muutos on vuosittain 2,0 %. Lisäksi on myös esitetty arviot koko kaupunkia koskevasta tulos- ja rahoituslaskelmasta vuosille 2013–2015 ja ne pohjautuvat edellä mainittuihin talousarvion mukaisiin laskelmiin.

Taloussuunnittelun valmistelussa huomioon otettavaa

Hallintokuntien edellytetään taloussuunnittelussaan ja erityisesti määrärahoja kohdentaessaan ottavan huomioon kaupunginhallituksen valmistelua ohjaavat kannanotot.

Hallintokuntien odotetaan taloussuunnittelussaan kiinnittävän erityisesti huomiota kaupungin kokonaisedun kannalta keskeisten hallintokuntarajat ylittävien prosessien toiminnan parantamiseen. Tällaisia haasteita on mm. lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, tilojen käytön tehostaminen, uudet satamalta vapautuneet alueet sekä elinkeinostrategian toteuttaminen.

Lisäksi hallintokuntien tulee ottaa huomioon kaupunginvaltuuston 15.2.2012 käymä raamin lähetekeskustelu (www.hel.fi/paatoksenteko ja [hallinto/paatoksenteko/ kaupunginvaltuusto/paatosisakirjat/](http://www.hel.fi/hallinto/paatoksenteko/kaupunginvaltuusto/paatosisakirjat/) keskustelupöytäkirjat).

Taloussuunnittelun 2013 valmistelutilanne tuodaan Khlle tiedoksi elokuussa. Kaupunginhallitukselle annetaan arvio talouden tilanteen yleisestä kehityksestä, kaupungin talouden ja toiminnan seurantaraportti 2/2012 sekä selvitys kaupunginhallituksen raamiohjeistuksen toteutumisesta hallintokuntien valmistelussa.

26.3.2012

Henkilöstötoimikunta on antanut 12.3.2012 laatimisohteista lausunnon, joka on jaettu kaupunginhallitukselle.

Taloudellisen tilanteen muuttuessa kaupunginhallitus tarkentaa tarvittaessa talousarvioehdotusten valmistelun perusteita ja raamia.

26.3.2012

---

2 KHN VALMISTELUA OHJAAVAT KANNANOTOT HALLINTOKUNNILLE

TALOUSARVIO 2013 /RAAMITARKASTELU

- Kaupunginhallitus kehottaa hallintokuntia tekemään talousarviovalmistelun yhteydessä arvion palvelujen kysynnän ja eri tuotantotapojen kehityksestä vuosina 2013–2016 ja 2020. Lauta- ja johtokuntien tulee arvioida taloussuunnitelmakauden ja pidempiä palvelustrategisia linjauksia talousarvioehdotusta käsitellessään.
- Kaupunginhallitus kehottaa hallintokuntia varautumaan vuonna 2013 palvelualoittepilottien aloittamiseen erikseen määriteltujen toimialojen palveluissa vuonna 2012 tehtävän selvityksen perusteella.
- Talousarviossa 2011 käynnistetyn tuottavuus- ja työhyvinvointiohjelman linjausten mukaisesti tavoitteena on jatkossa tuottaa palvelut nykyistä edullisemmin asukasta kohden laskettuna. Hallintokuntien tulee esittää talousarvioehdotuksissa tuottavuutta edistävät toimenpiteet ja arviot niiden vaikutuksista suoritteisiin ja kustannuksiin.
- Kaikissa määrärahoja ja palvelutasoa koskevissa päätöksenteon perusteissa on esitettävä muutosten vaikutukset tuottavuuteen. Olennaisesti talouteen vaikuttavissa lauta- ja johtokuntien päätöksissä on esitettävä päätösten kustannusvaikutukset.
- Hallintokuntarajat ylittävien prosessien kehittämistyötä on jatkettava vuonna 2013 sekä asetettava prosessiin osallistuville osapuolille yhteisiä tavoitteita.
- Hallintokuntien tulee tehostaa kaikkien tilojen käyttöä ja etsiä yhteiskäyttömahdollisuuksia. Tavoitteena on palvelujen kokonaiskustannusten pienentäminen. Vuoden 2012 aikana valmistuvan hallintokuntarajat ylittävän alueellisen tilankäytön kehittämishankkeen toimintamallia tulee laajentaa muille alueille.
- Kaikkien virastojen tulee edistää tietojen avointa ja vapaata jakelua avaamalla julkiset tietovarantonsa vapaasti saataville. Hallintokuntien tulee ottaa huomioon kaupunkiyhteinen tavoitearkkitehtuuri ja hankeohjaus sekä varmistaa uushankinnoissa sovellusten avoimet rajapinnat ja yhteensopivuudet.
- Hallintokuntien tulee toiminnassaan aktiivisesti torjua harmaata taloutta ja noudattaa siitä annettuja ohjeita (Khs 19.11.2011 § 1144).
- Sosiaali- ja terveystoimen tulee talousarvioehdotuksia laatiessaan huomioida kaupunginvaltuuston päättämän organisaation uudistamisen periaatteet.

26.3.2012

- Talous- ja suunnittelukeskus tekee yhteistyössä ryj:n ja kaj:n rooteleiden kanssa syyskuun 2012 loppuun mennessä kokonaisselvityksen kaupungin toimitilojen omistamisesta, ylläpidosta ja rakentamisesta. Selvitykseen tavoitteena on tuottaa ratkaisuehdotuksia, miten kustannustehokkuutta ja palvelun laatua voidaan parantaa.
- Tulevan varhaiskasvatusviraston budjetoinnin tulee perustua tuoreimpaan mahdolliseen väestönkasvun ennusteeseen ja viime vuosien palveluissa toteutuneiden lasten määrään. Edistetään kaupunkisuunnittelu- ja kiinteistöviraston toimenpitein tyyppipäiväkotien ja muiden päiväkotikäyttöön soveltuvien tilojen käyttöönottoa.
- Uuden sosiaali- ja terveystalouden tulee laatia terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä tukevia sitovia toiminnallisia tavoitteita.
- LASU-rahoista teetetään vaikuttavuuden arviointi vuoden 2012 aikana ja päätetään sen jälkeen, missä muodossa toimintaa jatketaan.
- HSL:n kuntaosuuden taso määritellään erikseen annettaessa lausuntoa HSL:n budjetista. Helsingin tavoitteena on joukkoliikenteen kilpailuedun parantaminen.
- Aikaistetaan Viikin nuorisotalon rakentamista. Aikataulu tarkennetaan budjetin yhteydessä.
- Khs kehottaa terveyskeskusta varautumaan terveyskeskusmaksun perinnästä luopumiseen vuoden 2013 alusta. Terveyskeskusta kehoitetaan valmistelemaan vuoden 2012 aikana päätösesitys asiasta siten, että päätöksessä esitetään malli, miten maksu peritään jatkossakin ulkopaikkakuntalaisilta sekä käyttämättä jääneistä ajoista.

26.3.2012

3 VUODEN 2013 TALOUSARVIOEHDOTUKSEN RAAMI

Tuloslaskelma

(sisältäen liikelaitokset ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivat rahastot)

	TP	TA	Raami	TS	TS
	2011	2012	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toimintatulot	1 852 258	1 861 727	1 968 687	2 027 404	2 055 801
Toimintamenot	-4 346 466	-4 585 557	-4 705 263	-4 812 529	-4 904 054
Toimintakate	-2 494 208	-2 723 830	-2 736 576	-2 785 125	-2 848 253
Verotulot	2 739 985	2 754 800	2 850 800	2 918 800	3 035 800
Valtionosuudet	259 795	248 000	296 800	296 800	296 800
Rahoitustulot ja -menot	68 751	37 154	26 672	24 810	24 810
Vuosikate	574 323	316 124	437 696	455 285	509 157
Poistot	-361 812	-366 210	-371 817	-384 955	-384 955
Satunnaiset erät	42 454	91 115	91 626	106 620	106 620
Tilikauden tulos	254 965	41 029	157 505	176 950	230 822
Poistoeron muutos	16 791	16 630	16 710	16 713	16 713
Varausten muutos	-6 989	-4 945	-6 073	-4 833	-4 833
Rahastojen lisäys	0	0	0	0	0
Rahastojen vähennys	15 469	14 786	10 990	13 320	13 320
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	280 236	67 500	179 132	202 150	256 022

26.3.2012

Rahoituslaskelma

(sisältäen liikelaitokset ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivat rahastot)

	TP	TA	Raami	TS	TS
	2011	2012	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Vuosikate	574 323	316 124	437 696	455 285	509 157
Satunnaiset erät	42 453	91 115	91 626	106 620	106 620
Tulorahoituksen korjaukset	-73 518	-106 469	-106 980	-121 974	-121 974
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-682 835	-666 345	-667 848	-780 693	-786 098
Rahoitusosuudet investointimenoihin	8 160	3 115	3 626	3 620	3 620
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	51 554	88 000	88 000	103 000	103 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-79 863	-274 460	-153 880	-234 142	-185 675
Rahoituksen rahavirta					
Antolainojen lisäys	-45 311	-32 054	-24 054	-24 054	-24 054
Antolainojen lyhennys	82 835	23 235	23 035	24 035	24 035
Ottolainat	231 653	401 500	286 300	423 200	313 200
Ottolainojen lyhennys	-116 591	-136 368	-146 629	-270 186	-195 186
Oman pääoman muutokset	11 885				
Muut maksuvalmiuden muutokset	1 797	1 379	-1 528	-1 557	-1 557
Rahoituksen rahavirta	166 268	257 692	137 124	151 438	116 438
Vaikutus maksuvalmiuteen	86 405	-16 768	-16 756	-82 704	-69 237

26.3.2012

Tuloslaskelma

(ilman liikelaitoksia ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja)

	TP	TA	Raami	TS	TS
	2011	2012	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toimintatulot	1 326 416	1 318 090	1 391 993	1 419 833	1 448 230
Toimintamenot	-4 219 452	-4 390 800	-4 486 503	-4 576 233	-4 667 758
Toimintakate	-2 893 036	-3 072 710	-3 094 510	-3 156 400	-3 219 528
Verotulot	2 739 985	2 754 800	2 850 800	2 918 800	3 035 800
Valtionosuudet	259 795	248 000	296 800	296 800	296 800
Rahoitustulot ja -menot	142 777	114 622	105 613	106 917	106 917
Vuosikate	249 521	44 712	158 703	166 117	219 989
Poistot	-253 703	-251 259	-252 563	-253 942	-253 942
Satunnaiset erät	42 453	91 115	91 626	106 620	106 620
Tilikauden tulos	38 271	-115 432	-2 234	18 795	72 667
Poistoeron muutos	841	0	0	0	0
Varausten muutos	0	0	0	0	0
Rahastojen lisäys	-153	0	0	0	0
Rahastojen vähennys	14 874	14 786	10 990	13 320	13 320
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	53 833	-100 646	8 756	32 115	85 987

26.3.2012

Rahoituslaskelma

(ilman liikelaitoksia ja itsenäisinä taseyksiköinä toimivia rahastoja)

	TP	TA	Raami	TS	TS
	2011	2012	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Vuosikate	249 521	44 712	158 703	166 117	219 989
Satunnaiset erät	42 454	91 115	91 626	106 620	106 620
Tulorahoituksen korjauserät	-73 780	-106 469	-106 980	-121 974	-121 974
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-496 348	-418 825	-457 478	-477 993	-497 398
Rahoitusosuudet investointimenoihin	6 728	3 115	3 626	3 620	3 620
Pysyvien vastaavien hyödykk. luovutustulot	51 932	88 000	88 000	103 000	103 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-219 493	-298 352	-222 503	-220 610	-186 143
Rahoituksen rahavirta					
Antolainojen lisäys	-43 172	-20 554	-17 554	-17 554	-17 554
Antolainojen lyhennys	27 586	28 132	27 732	28 632	28 632
Ottolainat	218 839	300 000	200 000	310 000	200 000
Ottolainojen lyhennys	-98 485	-114 840	-121 135	-240 876	-165 876
Muut maksuvalmiuden muutokset					
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta	200 000	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	304 768	192 738	89 043	80 202	45 202
Vaikutus maksuvalmiuteen	85 275	-105 614	-133 460	-140 408	-140 941

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
1 KAUPUNGINJOHTAJAN TOIMIALA				
101 Vaalit	Tulot	864	1 725	0
	Menot	1 452	7 033	545
	Toimintakate	-588	-5 308	-545
102 Kaupunginvaltuusto	Tulot	0	0	0
	Menot	1 449	1 825	2 025
	Toimintakate	-1 449	-1 825	-2 025
103 Tarkastuslautakunta ja -virasto	Tulot	0	0	0
	Menot	2 003	2 078	2 091
	Toimintakate	-2 003	-2 078	-2 091
104 Kaupunginhallitus	Tulot	750	0	0
	Menot	17 926	22 630	21 580
	Toimintakate	-17 176	-22 630	-21 580
111 Hallintokeskus	Tulot	990	1 294	1 294
	Menot	19 045	20 510	20 510
	Toimintakate	-18 055	-19 216	-19 216
113 Talous- ja suunnittelukeskus	Tulot	598	407	407
	Menot	25 472	26 544	26 544
	Toimintakate	-24 874	-26 137	-26 137
114 Keskitetysti maksettavat menot	Tulot	0	0	0
	Menot	495	73 475	13 431
	Toimintakate	-495	-73 475	-13 431
127 Kunnallisverotus, Tasken käytett	Tulot	0	0	0
	Menot	15 596	16 845	17 000
	Toimintakate	-15 596	-16 845	-17 000
135 Helsingin seudun ympäristöpalvelut –kuntayhtymän maksusuudet, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	1 786	1 843	1 841
	Toimintakate	-1 786	-1 843	-1 841
139 Muu yleishallinto	Tulot	3 706	2 723	2 513
	Menot	27 301	39 554	40 733
	Toimintakate	-23 595	-36 831	-38 220
Kj:n toimiala	Tulot	6 908	6 149	4 214
	Menot	112 525	212 337	146 300
	Toimintakate	-105 617	-206 188	-142 086

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
2 RAKENNUS- JA YMPÄRISTÖTOIMI				
205 Tukkuutori	Tulot	5 747	5 542	5 558
	Menot	5 819	6 020	6 033
	Toimintakate	-72	-478	-475
208 Hankintakeskus	Tulot	8 762	8 407	8 407
	Menot	8 834	8 706	8 706
	Toimintakate	-72	-299	-299
209 Rakennusvirasto	Tulot	61 785	61 440	62 085
	Menot	145 722	137 891	141 340
	Toimintakate	-83 937	-76 451	-79 255
210 Rakentamispalvelu	Tulot	261 595	237 512	267 327
	Menot	250 899	231 426	261 000
	Toimintakate	10 696	6 086	6 327
235 Pelastustoimi	Tulot	10 580	10 089	10 489
	Menot	49 162	49 019	51 050
	Toimintakate	-38 582	-38 930	-40 561
237 Ympäristötoimi	Tulot	1 362	1 195	1 295
	Menot	11 422	11 955	12 155
	Toimintakate	-10 060	-10 760	-10 860
242 HSL-kuntayhtymän maksusuudet, Khn käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	164 107	175 970	178 800
	Toimintakate	-164 107	-175 970	-178 800
Ryj:n toimiala	Tulot	349 831	324 185	355 161
	Menot	635 965	620 987	659 084
	Toimintakate	-286 134	-296 802	-303 923

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
3 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI				
311 Sosiaalitoimi *	Tulot	209 978	229 087	230 781
Yhteensä	Menot	1 228 170	1 261 293	1 289 293
	Toimintakate	-1 018 192	-1 032 206	-1 058 512
31102 Toimeentulotuki (sisältyy kohtaan 311 Sosiaalitoimi)	Tulot	66 053	72 852	72 852
	Menot	139 147	132 000	132 000
	Toimintakate	-73 094	-59 148	-59 148
321 Terveystoimi	Tulot	75 134	78 263	76 263
Yhteensä	Menot	1 075 421	1 079 617	1 123 990
	Toimintakate	-1 000 287	-1 001 354	-1 047 727
32101 Terveyskeskustoiminta	Tulot	75 134	78 263	76 263
	Menot	601 995	603 911	624 284
	Toimintakate	-526 861	-525 648	-548 021
32102 HUS kuntayhtymä	Tulot	0	0	0
	Menot	473 426	475 706	499 706
	Toimintakate	-473 426	-475 706	-499 706
322 Käyttövarat, Khn käytettäväksi	Tulot	0	0	0
	Menot	0	2 500	0
	Toimintakate	0	-2 500	0
Stj:n toimiala	Tulot	285 112	307 350	307 044
	Menot	2 303 591	2 343 410	2 413 283
	Toimintakate	-2 018 479	-2 036 060	-2 106 239

* Päivähoidolle on annettu erillinen raami, tulot 35 351 000 euroa ja menot 343 345 000 euroa. Uusien organisaatiomallien mukainen talousarvio valmistellaan syksyllä sosiaali- ja terveystoimen organisaatio-uudistuksen kokonaisuudesta päättämisen jälkeen.

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
4 SIVISTYS- JA HENKILÖSTÖTOIMI				
402 Opetusvirasto	Tulot	22 998	18 538	18 476
	Menot	597 104	608 530	622 619
	Toimintakate	-574 107	-589 992	-604 143
404 Metropolia AMK Oy:n tukeminen, Khn käyt.	Tulot	0	0	0
	Menot	4 240	3 680	3 120
	Toimintakate	-4 240	-3 680	-3 120
411 Suomenkielinen työväenopisto	Tulot	1 974	2 000	2 000
	Menot	14 188	14 325	14 611
	Toimintakate	-12 214	-12 325	-12 611
412 Ruotsinkielinen työväenopisto	Tulot	550	480	480
	Menot	2 918	2 962	3 021
	Toimintakate	-2 367	-2 482	-2 541
415 Kaupunginkirjasto	Tulot	3 736	2 931	2 970
	Menot	36 654	35 498	36 208
	Toimintakate	-32 918	-32 567	-33 238
416 Kaupungin taidemuseo	Tulot	727	601	601
	Menot	6 333	6 306	6 432
	Toimintakate	-5 606	-5 705	-5 831
417 Kulttuuritoimi				
41701-06 Kulttuuriasiainkeskus ja avustukset (ilman oopperaa ja kaupungin teatteria)	Tulot	1 904	1 219	1 219
	Menot	29 063	29 464	30 026
	Toimintakate	-27 159	-28 245	-28 807
41705 Avustus Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	Tulot	0	0	0
	Menot	3 522	3 589	3 668
	Toimintakate	-3 522	-3 589	-3 668
41706 Avustus Helsingin teatterisäätiölle, Khn käyt	Tulot	0	0	0
	Menot	7 757	8 240	8 405
	Toimintakate	-7 757	-8 240	-8 405
Kulttuuritoimi yhteensä	Tulot	1 904	1 219	1 219
	Menot	40 342	41 293	42 099
	Toimintakate	-38 438	-40 074	-40 880

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
418 Kaupunginmuseo	Tulot	517	450	450
	Menot	7 331	7 267	7 412
	Toimintakate	-6 814	-6 817	-6 962
419 Orkesteritoiminta	Tulot	1 165	1 503	1 544
	Menot	11 621	13 136	13 073
	Toimintakate	-10 457	-11 633	-11 529
421 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	4 032	3 000	3 000
	Menot	8 310	6 590	6 590
	Toimintakate	-4 278	-3 590	-3 590
431 Nuorisotoimi	Tulot	2 055	1 800	1 800
	Menot	28 162	28 882	29 460
	Toimintakate	-26 107	-27 082	-27 660
441 Liikuntatoimi	Tulot	14 018	13 500	13 500
	Menot	77 611	78 830	81 397
	Toimintakate	-63 592	-65 330	-67 897
452 Henkilöstökeskus	Tulot	7 979	8 450	8 425
	Menot	44 011	67 481	66 311
	Toimintakate	-36 032	-59 031	-57 886
453 Työterveyskeskus	Tulot	15 616	14 815	14 815
	Menot	13 963	14 520	14 520
	Toimintakate	1 653	295	295
455 Tietokeskus	Tulot	530	464	464
	Menot	6 458	7 436	7 428
	Toimintakate	-5 928	-6 972	-6 964
Sj:n toimiala	Tulot	77 800	69 751	69 744
	Menot	899 246	936 736	954 301
	Toimintakate	-821 446	-866 985	-884 557

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
5 KAUPUNKISUUNNITTELU- JA KIINTEISTÖTOIMI				
511 Kaupunkisuunnittelutoimi	Tulot	264	323	323
	Menot	24 766	26 478	26 478
	Toimintakate	-24 502	-26 155	-26 155
521 Kiinteistötoimi	Tulot	589 596	587 783	632 000
Yhteensä	Menot	220 367	217 210	249 540
	Toimintakate	369 229	370 573	382 460
52103 Tilakeskus (sisältyy kohtaan 521 Kiinteistötoimi)	Tulot	379 808	386 680	416 000
	Menot	197 763	193 880	226 000
	Toimintakate	182 045	192 800	190 000
522 Asuntotuotantotoimisto	Tulot	9 395	15 549	16 507
	Menot	8 743	14 950	15 808
	Toimintakate	652	599	699
531 Rakennusvalvonta	Tulot	7 509	7 000	7 000
	Menot	8 319	8 484	8 484
	Toimintakate	-809	-1 484	-1 484
Kaj:n toimiala	Tulot	606 764	610 655	655 830
	Menot	262 195	267 122	300 310
	Toimintakate	344 570	343 533	355 520
<i>Käyttömenot</i>	<i>Tulot</i>	<i>1 326 416</i>	<i>1 318 090</i>	<i>1 391 993</i>
	<i>Menot</i>	<i>4 213 521</i>	<i>4 380 592</i>	<i>4 473 278</i>
	<i>Toimintakate</i>	<i>-2 887 106</i>	<i>-3 062 502</i>	<i>-3 081 285</i>
Tuet, talous- ja suunnittelukeskuksen käytettäväksi		5 930	10 208	13 231
TOIMINTAMENOT	Tulot	1 326 416	1 318 090	1 391 993
	Menot	4 219 451	4 390 800	4 486 509
	Toimintakate	-2 893 036	-3 072 710	-3 094 516

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
7 TULOSLASKELMAOSA				
701 Toiminnan rahoitus	Tulot	2 999 780	3 002 800	3 147 600
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	2 999 780	3 002 800	3 147 600
	Kunnan tulovero	2 218 061	2 290 000	2 380 000
	Osuus yhteisöveron tuotosta	334 903	270 000	275 000
	Kiinteistövero	186 509	194 000	195 000
	Koiravero	511	800	800
	Verotulot yhteensä	2 739 985	2 754 800	2 850 800
	Valtionosuudet yhteensä	259 795	248 000	296 800
702 Rahoitus- ja sijoitustoiminta	Tulot	166 252	153 661	153 185
	Menot	29 405	49 247	60 803
	Toimintakate	136 847	104 414	92 382
703 Rahastointi	Tulot	14 874	14 786	10 990
	Menot	153	0	0
	Toimintakate	14 721	14 786	10 990
705 Poistoero	Tulot	841	0	0
	Menot	0	0	0
	Toimintakate	841	0	0
	Tulot	3 181 746	3 171 247	3 311 775
	Menot	29 557	49 247	60 803
	Netto	3 152 189	3 122 000	3 250 972

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
8 INVESTOINTIOSA				
801 Kiinteä omaisuus	Tulot	34 610	85 000	85 000
	Menot	112 392	80 186	80 760
	Toimintakate	-77 781	4 814	4 240
802 Talonrakennus	Tulot	0	0	0
	Menot	194 305	163 007	178 880
	Toimintakate	-194 305	-163 007	-178 880
803 Kadut, liikenneväylät ja radat	Tulot	0	0	0
	Menot	86 991	81 714	109 507
	Toimintakate	-86 991	-81 714	-109 507
805 Väestönsuojat	Tulot	0	100	100
	Menot	1 893	5 500	700
	Toimintakate	-1 893	-5 400	-600
806 Puistorakentaminen	Tulot	0	0	0
	Menot	8 309	6 660	8 240
	Toimintakate	-8 309	-6 660	-8 240
807 Liikuntapaikat	Tulot	0	0	0
	Menot	14 199	12 632	11 600
	Toimintakate	-14 199	-12 632	-11 600
808 Korkeasaaren eläintarha	Tulot	0	0	0
	Menot	1 741	2 200	3 100
	Toimintakate	-1 741	-2 200	-3 100
809 Irtaimen omaisuuden perushankinta	Tulot	1 610	1 015	1 526
	Menot	51 429	50 296	48 261
	Toimintakate	-49 819	-49 281	-46 735
80902	Talous- ja suunnittelukeskus	7 918	5 671	5 906
80903	Tarkastusvirasto	0	0	24
80904	Hallintokeskus	462	535	405
80906	Pelastustoimi	3 586	2 340	4 916
80907	Ympäristökeskus	679	180	180
80911	Hankintakeskus	0	250	50
80912	Rakennusvirasto	779	900	1 200
80913	Rakentamispalvelu	4 687	3 700	3 700
80914	Opetusvirasto	11 344	11 000	11 000
80917	Suomenkielinen työväenopisto	42	220	70
80918	Ruotsinkielinen työväenopisto	39	50	50
80919	Kirjastotoimi	930	1 310	1 300
80920	Kulttuuritoimi	421	440	400

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
80921	Kaupunginmuseo	124	124	124
80922	Kaupungin taidemuseo	468	442	442
80923	Korkeasaaren eläintarha	117	88	88
80924	Nuorisotoimi	436	450	450
80925	Liikuntatoimi	927	930	900
80926	Kaupunginorkesteri	3 402	200	100
80927	Henkilöstökeskus	49	201	201
80928	Työterveyskeskus	290	36	36
80929	Tietokeskus	49	36	36
80930	Sosiaalitoimi	7 067	8 860	7 300
80931	Terveystoimi	5 861	9 800	7 000
80935	Kaupunkisuunnittelutoimi	793	918	900
80936	Kiinteistötoimi	710	900	900
80937	Rakennusvalvonta	225	665	533
80938	Asuntotuotantotoimisto	24	50	50
818	Helsingin kaupungin tukkutori			
	Tulot	0	0	0
	Menot	811	800	3 000
	Toimintakate	-811	-800	-3 000
821	Kuntayhtymät, Tasken käytettäväksi			
	Tulot	0	0	0
	Menot	0	130	130
	Toimintakate	0	-130	-130
822	Arvopaperit			
	Tulot	0	0	0
	Menot	20 367	6 200	3 800
	Toimintakate	-20 367	-6 200	-3 800
829	Muu pääomatalous			
	Tulot	22 440	5 000	5 000
	Menot	3 911	9 500	9 500
	Toimintakate	18 529	-4 500	-4 500
	Tulot	58 660	91 115	91 626
	Menot	496 348	418 825	457 478
	Netto	-437 687	-327 710	-365 852

26.3.2012

		TP 2011	TA 2012	TA 2013 Raami
9 RAHOITUSOSA				
901 Pitkävaikutteinen rahoitus	Tulot	246 425	328 132	227 732
	Menot	141 657	135 394	138 689
	Toimintakate	104 768	192 738	89 043
	Tulot	246 425	328 132	227 732
	Menot	141 657	135 394	138 689
	Netto	104 768	192 738	89 043

26.3.2012

---

4 TALOUTTA JA TOIMINTAA KOSKEVAT OHJEET JA SÄÄNNÖT

Taloudenhoitoa ja sen järjestämistä ohjaavat kuntalain 8. luku, kirjanpitolaki ja -asetus, kirjanpitolautakunnan ja sen kuntajaoston antamat ohjeet sekä taloussääntö, talousarvio (Kvsto 16.11.2011) ja poistosuunnitelma (Kvsto 29.11.2006).

4.1 Kuntalaki

Kuntalain (365/95) 65 §:ssä on säännökset talousarvion käsittelystä, hyväksymisestä, velvoittavuudesta, sisällöstä, rakenteesta ja talousarvioperiaatteista sekä myös vuotta pitemmän aikavälin toiminnan ja talouden suunnittelusta.

Kuntalain 67 §:ssä on säännökset kunnan kirjanpidosta:

”Kunnan kirjanpitovelvollisuudesta, kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä on sen lisäksi mitä tässä laissa säädetään soveltuvin osin voimassa, mitä kirjanpitolaissa (655/73) säädetään. Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja tämän lain 68–70 §:n soveltamisesta.”

4.2 Kuntajaoston ohjeet

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut seuraavat yleisohjeet

- ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä (3.2.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen liitetiedoista (17.11.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta (17.11.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän tuloslaskelman laatimisesta (24.1.2011)
- kunnallisen liikelaitoksen kirjanpidollisesta käsittelystä (16.12.2008)
- kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista (15.11.2011)
- kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimisesta (17.11.2009)
- kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta (14.12.2010)
- kunnan ja kuntayhtymän rahoituslaskelman laatimisesta (28.11.2006)

Kuntajaoston yleisohjeet ovat sitovia. Kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja saa Kuntaliitosta sekä Kuntaliiton internet-sivuilta.

26.3.2012

4.3 Taloussääntö

Kvston 11.5.2011 (95 §) hyväksymässä taloussäännössä on määritelty mm. taloudenhoidon toimintaperiaatteet, taloushallinnon organisaatio sekä annettu määräyksiä strategioista, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta, rahatoimesta ja laskentatoimesta. Taloussääntöä on noudatettava kaupungin talouden suunnittelussa, rahatoimessa, sijoitustoiminnassa ja laskentatoimessa sekä muussa taloudenhoidossa.

Taloussäännön mukaan kaupungin tehtävät ja toiminnot on hoidettava siten, että mm.

- valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet saavutetaan,
- kaupungin talous on tasapainossa,
- vastuu kunkin tehtäväalueen toiminnallisesta ja taloudellisesta tuloksesta on selkeä,
- organisaation kaikilla tasoilla ja kaikissa toiminnoissa on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

5 TALOUSARVION JA -SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1 Talousarvion ja -suunnitelman osat

Kuntalain mukaan talousarviossa on käyttötalous-, tuloslaskelma-, investointi- ja rahoitusosa (taulukkomallit liitteinä 3–6). Samaa rakennetta noudatetaan taloussuunnitelmassa ja tilinpäätökseen sisältyvässä talousarvion toteutumisvertailussa. Toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja seurataan käyttötalouden, investointien, tuloslaskennan ja rahoituksen näkökulmista.

Talousarvioon ja -suunnitelmaan sisältyy lisäksi yleisperusteluita ja liitteitä.

Käyttötalousosa sisältää tuloslaskelman muotoiset talousarviot, sitovat toiminnalliset tavoitteet, toimenpiteet, joilla tavoitteisiin päästään ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Virastojen ja liikelaitosten talousarvioasetelmat pysyvät pääsääntöisesti ennallaan. Mahdolliset asetelmamuutokset tehdään yhteistyössä talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosaston sekä virastojen ja liikelaitosten kanssa.

26.3.2012

Tuloslaskelmaosassa esitetään informaatiotietona tuloslaskelmat sekä määräraha- ja tuloarviotaulukot, joista Kvsto päättää. Tuloslaskelmaan, jossa kuvataan tilikauden tuloksen muodostumista, tiedot saadaan käyttötalousosasta ja tuloslaskelmaosan määrärahoista ja tuloarvioista.

Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn tuloslaskelmaan saadaan tiedot käyttötalous- ja tuloslaskelmaosan lisäksi myös liikelaitosten talousarvioista sisäiset erät eliminoiden. Tuloslaskelmaosassa kuvataan tulorahoituksen riittävyttä käyttömenoihin ja poistoihin.

Investointiosassa esitetään pitkävaikutteisten tuotantovälineiden, esim. rakennusten ja kaluston, hankinta, rahoitusomaisuudet ja omaisuuden myynti.

Rahoitusosassa esitetään yhteenvetona rahan lähteet ja käyttö. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelmien lisäksi määräraha- ja tuloarviotaulukot, joiden perusteella määrärahojen sitovat päätökset tehdään. Rahoituslaskelmaan, jossa kuvataan toiminnan rahoitusta, tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista. Virastojen ja liikelaitosten yhdistettyyn rahoituslaskelmaan kerätään em. tietojen lisäksi tiedot liikelaitosten talousarvioista. Laskelmassa on eliminoitu sisäiset erät. Rahoituslaskelmat esitetään informaatiotietona kuten tuloslaskelmatkin.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus yleiseen taloudelliseen tilanteeseen, kaupungin taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä tietoja taloussuunnitelman toteutumisesta. Taloussuunnitelman yhteydessä esitetään vuosittain strategiaosa.

5.2 Tulo- ja menolajit

Tuloslaskelman erät muodostuvat tulo- ja menolajeista. Tulo- ja menolajien sisältö noudattaa kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamia ohjeita, Tilastokeskuksen luokitusta sekä Kuntaliiton tililuettelomallia. Vuonna 2012 uudistuneen taloushallinnon tietojärjestelmän (Laske) myötä tilikartta on muuttunut. Tilikartta julkaistaan Helmissä.

6 TALOUSSUUNNITTELUN PERIAATTEITA

6.1 Yleiset periaatteet

Taloussuunnittelun periaatteita kuntaliiton suosituksen mukaan ovat tapainoperiaate, brutto- ja nettoperiaate, suorite- ja realisointiperiaate ja täydellisyysperiaate.

26.3.2012

6.2 Tasapainoperiaate

Kuntalaki velvoittaa kuntaa huolehtimaan tulorahoituksen riittävydestä ja maksuvalmiuden säilyttämisestä. Suunnitellun toiminnan ja hankkeiden on oltava realistisia suhteessa käytettäviin varoihin. Taloussuunnitelmassa on esitettävä toimenpiteet edellisiltä tilikausilta kertyneen tai kuluvalta tilikaudelta kertyvän alijäämän kattamiseksi. Muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista vuositasolla ei kuitenkaan edellytetä.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (toimenpideohjelma), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena. Kuntalain 65.3 §:n säännös alijäämän kattamisvelvollisuudesta ei kuitenkaan koske kuntayhtymää.

Kunta, jonka kuluvan vuoden tasearvio on ylijäämäinen, voi sen sijaan tehdä alijäämäisen taloussuunnitelman. Suunnitelman alijäämäisyys ei kuitenkaan saa olla suurempi kuin talousarvion laadintavuoden tasearvion mukainen kertynyt ylijäämä.

Talouden tasapainoperiaate sisältää myös sen, etteivät kunnan sitoumukset ja niihin liittyvät riskit saa ylittää sen voimavaroja. Erityinen riski liittyy esimerkiksi lainatakauksiin ja vakuuksiin yhteisöille, jotka eivät ole kunnan määräysvallassa.

6.3 Suorite- ja realisointiperiaate

Menojen suoriteperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana vastaanotetuista tuotantontekijöistä aiheutuvat menot ja muut sellaiset menot, joiden suorittamiseen kunta on varainhoitovuoden aikana sitoutunut. Tulojen realisointiperiaate tarkoittaa, että talousarvioon ja -suunnitelmaan otetaan varainhoitovuoden aikana suoritteiden luovuttamisesta aiheutuvat ja muut lopullisesti kunnalle kuuluvat tulot.

6.4 Täydellisyysperiaate

Täydellisyysperiaatteen mukaan talousarvioon on otettava kunnan rahan käyttö ja rahan lähteet kokonaisuudessaan. Tiedossa olevia menoja tai tuloja ei voi jättää talousarviosta pois. Täydellisyysperiaatteen mukaan myös kunnan eri tehtävien sisäiset ostot ja myynnit otetaan talousarvioon, vaikka niihin ei suoraan liity rahan käyttöä.

26.3.2012

6.5 Brutto- ja nettoperiaate

Bruttoperiaate tarkoittaa, että menot ja tulot budjetoidaan erikseen määrärahoina ja tuloarvioina. Menettely on perusteltu silloin, kun tehtävä rahoitetaan pääsääntöisesti verorahoituksella. Myös silloin, kun tehtävän menot eivät riipu siihen kohdistuvista tuloista, on bruttoperiaate ensisijainen, vaikka tulojen määrä olisi merkittävä.

Nettoperiaate tarkoittaa, että talousarviossa sitovuus määrätään nettomääräisesti tulojen ja menojen erotuksena. Tämä on tarkoituksenmukaista tehtävissä, jotka rahoitetaan pääosin palvelujen myynti- ja maksutuloilla. Esimerkiksi kuntien yhteistoiminnassa toimintaa ylläpitävä kunta budjetoit sitovana vain oman osuutensa menoista. Kuntayhtymässä nettobudjetointia sovelletaan pääsääntöisesti kaikissa tehtävissä, joihin kohdistetaan jäsenkuntien maksuosuuksia ja muita tuloja.

Kunnan liikelaitosta sitovana nettoeränä kunnan talousarviossa on tulo, joka liikelaitoksen tulee tulouttaa korvauksena kunnan liikelaitokseen sijoittamasta oman tai vieraanpääomanehtoisesta pääomasta sekä meno, joka on kunnan avustusta liikelaitokselle. Liikelaitoksen investoinnit rahoitetaan lähtökohtaisesti tulorahoituksella. Niihin ei osoiteta kunnan talousarviossa määrärahaa muuten kuin pääomasijoituksena samaan tapaan, kuin kunta osoittaa rahoitusta tytäryhteisölleen.

6.5.1 Kunnan liikelaitokset

Kunnan liikelaitos edellyttää Kvstossa erikseen tehtävää perustamispäätöstä.

Kunnan liikelaitoksia ovat Helsingin Energia -liikelaitos, Helsingin Satama -liikelaitos, Helsingin kaupungin taloushallintopalvelu -liikelaitos (Talpa), Helsingin kaupungin liikennelaitos -liikelaitos, Helsingin kaupungin Palmia -liikelaitos, ja Helsingin kaupungin henkilöstön kehittämisspalvelut -liikelaitos (Oiva Akatemia).

Liikelaitosten perustamislainan korot ja peruspääoman tuotto käsitellään tuloslaskelmaosassa tuloina ja rahoitusavustus menona. Perustamislainan lyhennykset käsitellään rahoitusosassa tuloina ja perustamislainan anto ja muu lainananto sekä peruspääoman korotus menona. Toiminnan perustelut esitetään käyttötalousosassa.

Perusteluiksi kunnan liikelaitokset esittävät strategiset tavoitteet, kilpailuttamisen periaatteet, tulos- ja rahoituslaskelman, sitovat tavoitteet toiminnalle sekä investointisuunnitelman. Laskelmat esitetään kirjanpitolautakunnan kuntajaoston antamien tulos- ja rahoituslaskelmakaavojen mukaisina (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän liikelaitoksen kirjan-

26.3.2012

---

pidollisesta käsittelystä). Perustelut esitetään talousarvion perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti (liite 2).

6.5.2 Nettobudjetoidut yksiköt

Nettobudjetoidut yksiköt sisältyvät käyttötalousosaan ja budjetoidaan aina omalle talousarviokohdalleen. Yksiköiden talousarvio esitetään tuuloslaskelman muodossa. Kvsto päättää sitovuustasoksi toimintakateen.

Luettelo vuoden 2013 talousarvion nettobudjetoiduista yksiköistä on liitteenä 1.

6.6 Alijäämän kattamisvelvollisuus

Kuntalaki ei edellytä vuositasolla pyrkimystä nollatulokseen eli muodollista tulojen ja menojen tasapainottamista.

Kuntalain 65 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuoden taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Jos taseen alijäämää ei saada katetuksi suunnittelukautena, taloussuunnitelman yhteydessä on päätettävä yksilöidyistä toimenpiteistä (*toimenpideohjelma*), joilla kattamaton alijäämä katetaan valtuuston erikseen päättämänä kattamiskautena (*alijäämän kattamisvelvollisuus*).

6.7 Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnallinen tavoite on talousarviossa Kvston tehtäväkohtaisesti asettama määrärahan käyttötarkoitusta, palvelutuotannon määrää tai laatua tai toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite.

Kvsto päättää talousarvion käsittelyn yhteydessä, mitkä tavoitteista ovat sitovia. Muut tunnusluvut esitetään perusteluina. Talousarvion toteutumista seurattaessa seurataan myös näiden mittareiden kuvaamien toimintojen toteutumista.

26.3.2012

6.8 Talousarvion sitovuus

Toiminnassa ja taloudenhoidossa noudatetaan talousarviota. Kvstoon nähden sitovaksi eräksi talousarviossa voidaan määritellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate ja/tai toiminnallinen tavoite.

Pääsääntöisesti sitovuustaso on

- bruttobudjetoituilla yksiköillä
  - kohdan menot yhteensä
  - toiminnalliset tavoitteet
- nettobudjetoituilla yksiköillä
  - toimintakate
  - toiminnalliset tavoitteet
- kunnan liikelaitokset
  - tuloslaskelma- ja rahoitusosaan merkittävät erät
  - toiminnalliset tavoitteet

Hallintokunnan talousarvioon voi sisältyä mm. avustuksia yhteisöille, ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa ja EU-hankkeita. Näihin toimiin varatut määrärahat esitetään tarvittaessa sitovina erikseen esim. erityisperusteluina tai liitteinä.

Talousarvion käsittelyn yhteydessä Kvsto päättää hallintokuntien talousarvioiden sitovuustason.

6.9 Sisäisten palvelujen budjetointi

Hallintokuntien välinen laskutus sisällytetään menoihin ja tuloihin ja näin saadaan kuva hallintokunnan kokonaismenoista ja -tuloista. **Talousarvioehdotuksessa on esitettävä erikseen sisäisten erien osuus ao. meno-/tulolajierästä.** Sisäisiä eriä tarvitaan virastojen ja liikelaitosten yhdistettyjen tulos- ja rahoituslaskelmien tuottamisessa.

Hallintokunnan sisäistä laskutusta (esim. osastojen välinen) ei pääsääntöisesti käsitellä talousarviossa. Määrärahat budjetoidaan palvelujen tuottajalle, jolloin kaupungille todella aiheutuvat menot (esim. palkat) voidaan kohdistaa oikeille tulostileille. Sisäistä laskutusta seurataan kustannuslaskennassa.

Mikäli hallintokunnan talousarvioon kuitenkin sisältyy omana kohtanaan nettobudjetoitu yksikkö, joka myy palveluja myös oman hallintokunnan toisille yksiköille, em. tilaajayksiköt budjetoivat menoina palvelujen osot ja tuottajayksikkö budjetoit menoina palvelujen tuottamisesta aiheutuvat menot ja tuloina palvelujen myyntitulot.

26.3.2012

6.10 Suunnitelmapoistojen käsittely

Poistot käsitellään hallintokuntien tuloslaskelmissa määrärahan ulkopuolisena eränä, josta ne siirtyvät koko kaupungin tuloslaskelmaan.

7 SUUNNITTELUN YLEISOHJEET

7.1 Talousarvion ja -suunnitelman lähtökohta

Vuoden 2013 talousarvio laaditaan siten, että toiminnasta aiheutuvat menot ja investoinnit sopeutetaan verotulopohjan mukaiselle tasolle. Laatimisohteiden kohdassa 3 on esitetty pääsääntöisesti hallintokunnittain vuoden 2013 raamit, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiesaan vuoden 2013 talousarvioehdotusta.

Hallintokuntien on vuoden 2013 talousarvioehdotusta laatiessaan otettava huomioon kaupungin strategiaohjelma, laatimisohteissa esitetyt laatimistyötä ohjaavat kannanotot sekä kaupunginvaltuuston lähete-keskustelussa käytetyt puheenvuorot.

7.2 Laatimisohteiden käsittely lauta- ja johtokunnissa

Vuoden 2013 talousarvioehdotuksen raami valmistelutyötä ohjaavine kannanottoineen sekä laatimisohteet esitellään lauta- ja johtokunnille. Jokaisen hallintokunnan on esitettävä vuoden 2013 talousarvioehdotuksessa sitovat toiminnalliset tavoitteet tunnuslukuina tai sanallisina tavoitteina. Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Lauta- ja johtokunnat voivat tällöin antaa ehdotusten valmisteluun liittyviä ohjeita ja tavoitteita. Ne päättävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa käsittelyajankohdan ohjeiden kohdassa 9 esitettyjä määräaikoja noudattaen.

7.3 Hallintokuntien yhteistoiminta

Strategiaohjelman keskeisiä painopisteitä ovat käyttäjälähtöinen palvelukulttuuri ja toimialarajat ylittävien palveluprosessien parantaminen.

Hallintokuntien tulee talousarvioehdotuksissaan esittää toimialarajat ylittävien palveluprosessien kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet. Hallintokuntien yhteisellä esityksellä tulee määritellä prosessin vastuutaho. Toimialarajat ylittäviä palveluprosesseja koskevat kehittämis- ja tehostamistoimenpiteet sekä ehdotukset hallintokuntien yhteisiksi sitoviksi ja muiksi toiminnallisiksi tavoitteiksi tulee käsitellä kaikissa käsiteltävään

26.3.2012

---

palveluprosessiin osallistuvissa lautakunnissa. Esitysten tulee sisältää konkreettinen tavoite toimenpiteiden kokonaiskustannuksia vähentävistä vaikutuksista taloussuunnitelmakaudella.

Hallintokuntien yhteisten toimenpiteiden tai yhteistyömuotojen osalta hallintokuntien tulee sopia yhteisestä henkilökunnan käytöstä, kustannusten jakamisesta ja siitä minkä hallintokunnan talousarvioehdotukseen määrärahat budjetoidaan. Määrärahojen muutokset on perusteltava.

Hallintokuntien välistä yhteistoimintaa edistetään hallintokuntarajat ylittävien prosessien osalta vuonna 2012 johtajiston 17.8.2011 ja 5.10.2011 tulospalkkiojärjestelmistä tekemien päätösten mukaisesti. Vuonna 2012 tulospalkkiojärjestelmiin mukaan otettujen hallintokuntarajat ylittävien prosessien kehittämistyötä tulee jatkaa vuonna 2013.

Vuonna 2013 virastojen on edettävä edelleen tähän suuntaan. Tämä voi tapahtua esimerkiksi tunnistamalla ja mahdollisesti jo kuvaamalla hallintokuntarajat ylittävät merkittävät prosessit sekä asettamalla prosessiin osallistuville osapuolille yhteisiä tavoitteita.

7.4 Kilpailuttaminen

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan, millaisia muutoksia on vireillä tai suunnitteilla tapahtuvaksi hallintokunnassa kilpailuttamisen ja kilpailun suhteen talousarvio- ja taloussuunnitelmakauden aikana.

Lisäksi hallintokunnat selvittävät suunnitelmassa tämänhetkisen kilpailuttamistilanteensa, kuten esimerkiksi kilpailutetun toiminnan arvioidun osuuden yksikön bruttomenoista. Selvityksen tulee sisältää myös perustelut muutoksille kilpailuttamisen käytössä ja kilpailutilanteessa. Kaupunginhallitus on hyväksynyt 11.2.2008 (170 §) kaupungin oman toiminnan kilpailuttamisen periaatteet.

7.5 Pääkaupunkiseudun ja Helsingin seudun kuntien yhteistyö

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 10.12.2008 pääkaupunkiseudun kaupunkien yhteistyösopimuksen vuosille 2009–2012. Sopimuksen mukaisesti pääkaupunkiseudun kaupunkien tavoitteena on kaupunkien välisen yhteistyön kehittäminen, sen tiivistäminen Helsingin seudun kuntien kanssa sekä edunvalvonta ja yhteistyö valtion suuntaan. Helsingin seudun kuntien yhteistyösopimus on ollut voimassa toistaiseksi 1.10.2005 alkaen.

26.3.2012

Yhteistyöllä edistetään seudun hyvinvointipalvelujen parantamista ja palvelutuotannon tehostamista, parannetaan kansainvälistä kilpailukykyä sekä kehitetään kaupunkirakennetta ja asumista.

Seutuyhteistyössä toteutetaan metropolipolitiikan linjauksia valtion kanssa yhteistyössä ja jatketaan aiesopimuksiin perustuvien hankkeiden toteutusta.

Helsingin seudun sopimusperusteisen yhteistyön tavoitteet tarkentuvat vuoden 2012 lopulla kunta- ja palvelurakennemuutoksen edettyä.

8 TALOUSARVIO- JA TALOUSSUUNNITELMAEHDOTUKSET

8.1 Kaupungin strategiaohjelma ja sen toteuttaminen

Kaupungin strategiaohjelmaksi vuosiksi 2009–2012 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 29.4.2009. Strategiaohjelma on lähtökohtana valmisteltaessa vuoden 2013 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2013–2015 sekä muita valtuustokauden suunnitelmia ja toimenpiteitä.

Strategiaohjelman toteuttamisen ja seurannan väline on kaupungin talousarvio. Strategiaohjelma esitetään vuosittain kaupungin talousarvion yleisperusteluosassa. Valtuustokauden aikana strategiaohjelmaa tarkistetaan, mikäli kaupungin toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä kaupungin toimintaan tai talouteen vaikuttavia muutoksia. Strategian tarkistamistarvetta arvioidaan vuosittain kaupunginvaltuuston talousarvioehdotuksen valmistelua koskevassa lähetekeskustelussa.

8.2 Toiminnan tavoitteet

Strategiaohjelmassa määritellään keskeiset strategiset tavoitteet, joihin pääseminen ja niissä edistyminen johtavat vision esittämään tavoitettiin. Jokaisen strategisen tavoitteen osalta on tunnistettu strategiset haasteet, joihin vastaamiseksi on määritelty kriittiset menestystekijät (37 kpl). Kriittisten menestystekijöiden toteutumisen arviointiin on määritelty arviointikriteeri tai mittari. Arviointikriteerejä tai mittareita voi olla useampia. Menestystekijöiden toteutumiseksi strategiaohjelmassa määritellään keskeiset toimenpiteet.

Kriittisten menestystekijöiden arviointikriteerejä ja toimenpiteitä tarkennetaan virastojen ja liikelaitosten vuosittaisessa talousarvion valmistelun yhteydessä tehtävässä strategia- ja suunnittelutyössä.

26.3.2012

Strategiaohjelman kaupunkitasoisen toteutuksen ja seurannan mittarit ovat kaupungin suorituskykymittarit. Mittariston neljä tasoa ovat Strategiset tavoitteet (ehdotuksessa 11 kpl)
Kriittisten menestystekijöiden (ehdotuksessa 37 kpl) arviointikriteerit ja mittarit
Virastojen ja liikelaitosten sitovat toiminnalliset (n. 100 kpl) ja taloudelliset tavoitteet sekä tytäryhteisöjen tavoitteet

Kaupunkitason strateginen tavoite tai kriittisen menestystekijän mittari voi samanaikaisesti olla jonkin viraston tai liikelaitoksen sitova tavoite. Sitovuudesta päätetään talousarviokäsittelyssä.

Strategian toimeenpano tapahtuu vuosittaisen talousarvioprosessin kautta. Virastot ja liikelaitokset valmistelevat keväällä talousarvioehdotuksensa lauta- ja johtokuntien päätettäväksi. Talousarvion laatimisen yhteydessä virastot, liikelaitokset ja tytäryhteisöt määrittelevät omassa strategiatyössään kaupungin strategiaohjelmasta johdetut oman toimialansa toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuusto päättää talousarvion yhteydessä sitovista ja muista toiminnallisista tavoitteista.

Valtuuston hyväksymät **strategiset tavoitteet** osoittavat toiminnan suunnan.

Kaupungin strategiaohjelmasta johdetut **sitovat toiminnalliset tavoitteet** kuvaavat vaikuttavuuden, laadun tai palvelutason tavoitteet ja mittarit. Talousarvioehdotuksissa lautakunnat esittävät ehdotuksen valtuuston päätettäväksi sitoviksi toiminnallisiksi tavoitteiksi. Sitovien toiminnallisten tavoitteiden määrittelyssä tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että tavoite ohjaa toimintaa strategiaohjelman osoittamaan suuntaan. Osan tavoitteista tulee ohjata toimintaa virastojen ja liikelaitosten toimialarajat ylittävien haasteiden ratkaisemiseen.

Kaupungin strategioista tai toimialan ja tehtävän erityispiirteistä johdetut **muut toiminnalliset tavoitteet** ohjaavat määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä tai toiminnan kehittämistä.

26.3.2012

Lisäksi on korostettava toiminnallisten tavoitteiden ja niiden seurannan merkitystä talouden ohjauksessa sekä niiden kytkemistä määrärahoihin ja tuloarvioihin.

Hallintokunnat esittävät talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksissaan vuosiksi 2013–2015:

- 1 Yleisperustelut toiminnan keskeisistä lähtökohdista (strategiaperusta, keskeiset muutokset), toiminnan arvot ja visio tai toiminta-ajatus tiivistetysti
- 2 Strategiat tai toimintalinjat taloussuunnitelmakaudeksi 2013–2015 sovittaen ne kaupunginvaltuuston hyväksymään strategiaohjelmaan
- 3 Talousarviotavoitteet vuodeksi 2013, sitovat ja muut tavoitteet sekä niitä kuvaavat mittarit tai tunnusluvut
  - toiminnalliset tavoitteet; tehtäväkohtaisesti asetettu vaikuttavuutta, laatua, palvelutasoa, määrärahan käyttötarkoitusta, palvelukykyä ja toiminnan kehittämistä ohjaava tavoite
    - mittarina esim. palvelutaso, laatu asiakkaalle, prosessin laatu, tuotteen/palvelun loppuominaisuuden laatu, toiminnan kehittämistä tai sen käynnistämistä kuvaava toimenpide
  - määrätavoitteet; palvelun tai toiminnan määrää tai kapasiteettia ilmaiseva tavoitetila
    - mittarina esim. toiminnan tuotoksen määrä
  - taloudellisuustavoitteet; tuottavuus ja yksikkökustannustavoite
    - mittarina esim. tuottavuus, resurssien määrä, toimintakapasiteetin määrä

Hallintokuntien tulee tarkastella myös toimialansa palvelukokonaisuu- den kannalta merkittävimmille tytäryhteisöille asetettavia tavoitteita.

26.3.2012

Kuva 2. Tavoitteiden seurantamittarit eri tasoilla

Tavoitetaso	Päättäjä	Väline	Mittarit ja seuranta
Strategiataso	Valtuusto	Strategiaohjelma	<ul style="list-style-type: none"> • Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät • Vaikuttavuusmittarit: valtuustokausi • Sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: arviointikertomus vuosittain, seurantaraportti 4krt/vuosi
Toimialataso	Valtuusto	Talousarvio	<ul style="list-style-type: none"> • Sitovat ja muut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: seurantaraportti 4krt/vuosi
Virasto, liikelaitos ja tytäryhteisö	Lauta- ja johtokunta	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnalliset tavoitteet: tulokortti, tulospalkkiojärjestelmä, asiakastyytyväisyys, ympäristöraportointi, työhyvinvointi • Taloudelliset tavoitteet: kuukausittainen tai reaaliaikainen seuranta
Osasto	Lautakunta, esimies	Tulosbudjetti	<ul style="list-style-type: none"> • Osaston toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet: tulokortti, tulospalkkiojärjestelmä
Työntekijä	Esimies	Toimenkuva, kehityskeskustelu	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökohtaiset tavoitteet: työsuorituksen arviointi

26.3.2012

8.3 Käyttötalous

8.3.1 Talousarviokirjaan sisältyvät perustelut

Hallintokunta valmistelee ehdotuksen talousarviokirjaan painettavista perusteluista talousarviokohdittain. Ehdotukset sisältävät tekstiosan ja suoritetaulukko-osan.

Tuottavuuden seurannassa virastojen ja liikelaitosten tulee huolehtia tuottavuuslaskennan oikeellisuudesta ja annettujen tietojen yhdenmukaisuudesta. Tuottavuusindeksiä laskettaessa menoissa ovat mukana myös poistot ja työllistettyjen kustannukset. Tuottavuuden kehitys esitetään indeksisarjana vuosilta 2010–2015 siten, että vuoden 2010 tuottavuusindeksiluku on 100.

Asukaskohtaisten tunnuslukujen laskennassa käytetään seuraavia lukuja:

1.1.2010	583 350
1.1.2011	588 549
1.1.2012	596 081
1.1.2013	599 822
1.1.2014	604 561
1.1.2015	609 373

Vuosien 2010–2011 luvut ovat toteutuneita, 1.1.2012 on helmikuussa 2012 julkaisu väkilukuarvio ja vuosien 2013–2015 luvut ovat kesällä 2011 laaditusta ennusteesta.

Talousarviokirjaan sisällytettävä enintään viisi sivua pitkä **perustelutekstiehdotus, joka on tehtävä liitteessä 2 esitetyn perustelutekstin rakenteen mallin mukaisesti. Perustelutekstissä esitetään vain hallintokunnan toiminnan kannalta tärkeimmät asiat, jotka on vietävä lauta- tai johtokunnan käsiteltäväksi talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä.**

Talousarvioehdotuksen 2013 valmistelun yhteydessä hallintokunnat tekevät arvion palvelujen kysynnän ja eri tuotantotapojen kehityksestä vuosina 2013–2016 ja 2020. (Khs Palvelustrategia 5.3.2012). Lauta- ja johtokuntien tulee arvioida taloussuunnitelmakauden ja pidemmän aikavälin palvelustrategisia linjauksia talousarvioehdotusta käsitellessään. Perustelutekstin malliin on uutena kohtana lisätty ”Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen tulevasta kehityksestä”. Perustelutekstissä tulee esittää johtopäätöksenä ytimekäs arvio palvelustrategisista muutostrapeista. Mahdollinen laajempi toimialakohtainen tarkastelu on tarkoituksenmukaista esittää erillisessä asiakirjassa. Arvioita hyö-

26.3.2012

---

dynnetään uuden strategiaohjelman 2013–2016 palvelustrategisten linjausten valmistelussa.

Ehdotukset perusteluteksteistä suoritetaulukoiheen on toimitettava sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa (**ei pdf:nä**) talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

8.3.2 Menot

Hallintokunnille on annettu kohdassa 3 menoja koskevat kokonaisraamit, joita hallintokunnat eivät voi ylittää laatiessaan vuoden 2013 talousarvioehdotusta. Kokonaisraamissa on otettu huomioon 28.2.2014 asti voimassaolevien virka- ja työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset ja muu kustannustason nousu kaupungin taloudellisen liikkumavaran puitteissa. Kaupungin kokonaisraami sisältää noin yhden prosenttiyksikön tuottavuusoletuksen.

Menot ja tulot lukuun ottamatta verotuloja budjetoidaan suoriteperusteisesti. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukset (myös nettobudjetoitujen yksiköiden) perustellaan tulo-/menolajeittain.

Malli talousarvio- ja taloussuunnitelmataulukosta on liitteenä 3.

Sekä talousarvio että -suunnitelma laaditaan vuoden 2013 rahanarvoon. Valtiovarainministeriön joulukuun 2011 ennusteen mukainen kuluttajahintaindeksin muutos vuodelle 2013 on 2,2 %. Tätä yleistä kustannustason muutosta voidaan käyttää tarkempien toimialakohtaisten kustannustason nousuarvioiden puuttuessa mm. arvioitaessa palvelujen ostojen, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden sekä muiden menojen määrärahoja.

Poikkeavista toimialakohtaisista kustannustason nousupaineista huolimatta hallintokuntien tulee pysyä annetun kokonaisraamin puitteissa.

Aikaisempien vuosien taloutta koskevia tietoja ei muuteta laatimisajankohdan hintatasoon, vaan ne ilmoitetaan nimellisarvossaan.

Palkat ja muut henkilöstömenot käsitellään kohdassa 8.4 Henkilöstö.

Sisäiset tilavuokrat

Tilakeskus voi korottaa voimassa olevien sopimusten mukaisia sisäisiä tilavuokria enintään kuluttajahintaindeksin (ent. elinkustannusindeksi) mukaisesti (VM:n arvio +2,2 % vuonna 2013).

26.3.2012

Sisäiset tilavuokrat on esitettävä erikseen hallintokuntien talousarvioehdotuksissa ja ne tullaan myös esittämään vuoden 2013 talousarvion käyttötalousosan taulukoissa.

Muut sisäiset palvelut

Sisäiset palveluntuottajat voivat korottaa yksikköhintoja/palvelumaksuja enintään kuluttajahintaindeksin mukaisesti (VM:n arvio +2,2 % vuonna 2013).

Liikelaitokset ja hallintokunnat, joiden sisäisiä yksikköhintoja/palvelumaksuja hallintokunnat tarvitsevat ehdotuksia laatiessaan, toimittavat tiedot välittömästi niiden valmistuttua hallintokunnille ja Tasken taloussuunnitteluosastolle.

8.3.2.1 Vakuutusrahastomaksu

Vakuutusrahastomaksun suuruus on yksi promille viraston vakuuttamattoman poistonalaisen pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Liikelaitosten osalta vakuutusrahastomaksu on viimeksi kuluneiden kymmenen vuoden keskiarvo laitokselle maksetuista vakuutusrahastokorvauksista, kuitenkin vähintään yksi promille vakuuttamattoman poistonalaisten pysyvien vastaavien hyödykkeiden kirjanpitoarvosta. Talousarvioehdotuksessa vakuutusrahastomaksu esitetään erikseen menolajin Muiden palvelujen ostot perusteluissa.

Vakuutusrahastomaksun laskentaperusteista ja maksutavasta päättää kaupunginjohtaja. Vakuutusrahastomaksua maksetaan siitä ajankohdasta lukien, kun omaisuus merkitään taseeseen ao. käyttöomaisuustilille. Vakuutusrahastomaksua ei makseta maa- ja vesiomaisuudesta, keskeneräisestä käyttöomaisuudesta, pysyvien vastaavien aineettomien hyödykkeiden eikä yleisessä käytössä olevasta omaisuudesta (esim. liikenneväylät, puistot, leikkiapaikat).

8.3.2.2 Arvonlisävero

Hankintoihin tarvittavat määrärahat otetaan talousarvioon ja -suunnitelmaan pääsääntöisesti ilman arvonlisäveroa. Myyntihintoihin sisältyvää arvonlisäveroa ei esitetä tuloarviossa.

8.3.2.3 Luottotappiot

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston mukaan saamisten luottotappioita ei voida kirjata tulon vähennyksenä. Tästä syystä hallintokunnat varaa- vat talousarvioehdotuksessaan määrärahan luottotappioita varten, mikäli talousarviovuonna arvioidaan syntyvän luottotappiota. Saamisten luottotappiot budjetoidaan muihin menoihin.

26.3.2012

8.3.2.4 Jäsenmaksut

Kvsto on kehottanut Khta nykyistä paremmin valvomaan kaupungin etua järjestöissä, joiden tuloista Helsingin maksamat jäsen- ym. maksut muodostavat merkittävän osan. Virastojen ja liikelaitosten tulee talousarvioehdotustaan laatiessaan arvioida ao. hallintokunnan kannalta jäsenyyden tarkoituksenmukaisuutta ja siitä koituvia etuja verrattuna jäsenyyden aiheuttamiin velvoitteisiin. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota järjestöjen jäsenyyksistä kaupungille jäsenmaksujen lisäksi aiheutuviin menoihin. Arvion perusteella tulee tarvittaessa tehdä esitys esim. eroamisesta järjestöstä.

Hallintokunnat budjetoivat omiin talousarvioihinsa niiden järjestöjen jäsenmaksut, joihin kaupunki on hallintokunnan esityksestä Khn päätöksellä liittynyt. Jäsenmaksuliitettä varten hallintokunnat lähettävät tiedot järjestöjen jäsenyydestä jäsenmaksuineen talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

Kaupunginhallitus päättää edelleen liittymisestä järjestöihin viraston tai liikelaitoksen esityksestä. Esityksissä tulee selvittää perusteellisesti, mitä hyötyä kaupungille on kuulumisesta kyseiseen järjestöön ja saako kaupunki järjestön toimintaan osallistumisesta riittävän vastineen siitä aiheutuville kustannuksille. Mikäli hallintokunta ehdottaa liittymistä järjestöön, tulee samassa yhteydessä pyrkiä tarkastelemaan hallintokunnan jäsenyyksiä kokonaisuutena ja mahdollisuutta luopua jostakin jäsenyydestä.

Järjestöistä eroamisesta voi päättää viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Päätöksestä on toimitettava ilmoitus ao. järjestölle ja päätösluettelonote talous- ja suunnittelukeskukselle.

8.3.2.5 Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta (sponsorirahan käyttö)

Hallintokunnat, joilla on talousarviossa varattu määräraha ulkopuolisin varoin rahoitettua toimintaa varten, merkitsevät talousarvioehdotukseensa tästä toiminnasta arvioidut menot vakioimenolajeille. Perusteissa esitetään menolajeittain ulkopuolisin varoin rahoitetun toiminnan osuus. Vastaavan suuruinen tulo merkitään tulotilille "Muut tulot, Ulkopuolisin varoin rahoitettu toiminta".

8.3.2.6 Vuosijuhlat ja historiikit

Virastot ja laitokset voivat järjestää vuosipäiväjuhlallisuuksia silloin, kun kysymyksessä on 25, 50, 75, 100, 125 tai vastaava vuosipäivä. Juhlan järjestäminen edellyttää kaupunginjohtajan hyväksyvää päätöstä. Lautta- ja johtokuntien sekä virastojen ja liikelaitosten 50, 100, 150 tai vastaava vuosipäivä vietettäessä saadaan julkaista juhlavuoteen liittyvä

26.3.2012

---

historiikki tai vastaava teos kaupunginjohtajan myönnettyä siihen lauta- tai johtokunnan esityksestä luvan.

Vuosipäiväjuhlallisuuksien järjestämisestä aiheutuneet menot on katettava pääsääntöisesti hallintokuntien määrärahoista. Vain poikkeustapauksissa tähän tarkoitukseen voidaan myöntää osarahoitusta Khn käyttövaroista. Osarahoitusta koskevat esitykset Khn käyttövaroista myönnettävistä määrärahoista tulee tehdä talousarvioehdotuksen yhteydessä.

8.3.3 Tulot

Hallintokuntien tulee selvittää mahdollisuudet maksu- ja vuokratulojen lisäämiseen ja tehdä tarvittavat esitykset osana talousarvioesitystään.

Luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista on toimitettava talousarvioehdotuksen liitteenä. Luettelossa esitetään kunkin maksun ja taksan vahvistamisperusteet, viimeinen vahvistamispäätös ja osuus vastaavista yksikkökustannuksista. Maksuista ja taksoista päätettäessä, tulee erityisesti tarkastella, että perittävät maksut ja taksat kattavat kaikki palveluntuottamisesta aiheutuvat kustannukset.

Kvsto teki vuoden 2012 talousarvion vahvistamisen yhteydessä mm. seuraavan taloudenhoitoa koskevan päätöksen:

- 4) Niiden maksujen, joista ei ole erikseen päätetty, yleisinä perusteina noudatetaan omakustannushinnan mukaista taikka viranomaisen päättämää alempaa taksaa

Valtionavustukset ja -tuet

Hallintokuntien arvioimat sekä talousarvio että -suunnitelmavuosina saatavat käyttötalouden valtionavustukset ja -tuet merkitään hallintokuntien käyttötalouden tuloarvioihin.

Investointimenoilla suoritettavia töitä ja hankintoja varten saatavat valtionosuudet ja -avustukset, jotka esitetään talousarvioehdotuksen yhteydessä erikseen, merkitään investointiosaan.

Valmistus omaan käyttöön

Jos hallintokunnan käyttötalouden määrärahoihin sisältyy menoja, jotka kohdistetaan edelleen investointeihin, kohdistus merkitään hallintokunnan käyttötalouden talousarvioehdotuksessa tuloksi tulolajille Valmistus omaan käyttöön.

26.3.2012

8.3.4 Poistot

Virastot ja liikelaitokset ovat arvostaneet kaupungin pysyvien vastaavien hyödykkeet 1.1.1997 Kvston 18.9.1996 (asia 6) (tarkistettu viimeksi Kvstossa 11.5.2011, 96 §) tekemän päätöksen mukaisesti. Samalla Kvsto hyväksyi Helsingin kaupungin poistosuunnitelman. Lautakunnat oikeutettiin vahvistamaan virastojen ja liikelaitosten tarkemmat poistosuunnitelmat em. suunnitelmassa esitettyjen poistoaikojen rajoissa.

Talousarvioon ja taloussuunnitelmaan poistot määritellään em. poistosuunnitelman mukaisesti. Perusteluissa esitetään erikseen irtaimen ja kiinteän pysyvien vastaavien hyödykkeiden poistot.

Poistot esitetään talousarviokirjassa määrärahan ulkopuolisena eränä.

8.3.5 Erilliskysymykset

Kehittämishankkeet

Palvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen ja näitä edistävä mm. sähköisten palvelujen parantaminen edellyttää jatkuvaa toiminnan kehittämistä. Tiukkenevassa taloustilanteessa innovaatiotoiminta ja kehittämishankkeet tulee kohdistaa olemassa olevien palvelujen ja erityisesti käyttäjien kannalta tärkeimpien sekä hallintokuntien toiminnan ja taloudelliselta volyymlta suurimpien peruspalvelujen vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantamiseen. Kehittämishankkeilla tulee tähdätä toimintatapojen uudistamiseen. Uusien palveluiden luomiseen tai nykyisten palvelujen laajentamiseen tähtääviä kehittämishankkeita ei käynnistetä.

EU-hankkeet

EU-hankkeesta aiheutuvat kaikki menot sisällytetään pääsääntöisesti ao. hallintokunnan talousarvioon, myös se osuus, joka on tarkoitettu katettavaksi EU:lta tai valtiolta saatavilla avustuksilla (bruttoperiaate). Erityisesti tulee kiinnittää huomiota siihen, että myös hankkeen partnereille jaettavat EU:n ja valtion tuet sisällytetään talousarvioon silloin kun itse toimitaan koko hankkeen hallinnoijana ja välitetään tukiosuudet muille partnereille. Hankkeen EU:n ja valtion tuet budjetoidaan tulotilille "Tuet ja avustukset" ja EU-hankkeen menot vakiomenolajeille.

Talousarvioon sisällytetään vain ne hankkeet, joihin on jo saatu myönteinen päätös tai joihin sellainen on saadun ennakkotiedon mukaan odotettavissa.

EU-hankkeista, myös investointihankkeista, tehdään erillinen selvitys, josta ilmenee hankkeen yleispiirteinen sisältö ja kustannusarvio meno-

26.3.2012

---

lajeittain sekä rahoitus. Selvitys on liitettävä talousarvioehdotukseen. EU-hankkeet on mainittava erikseen käyttösuunnitelmissa.

Johtosäännön 15 §:n 18 kohdan mukaan kaupunginjohtaja päättää kaikkien virastojen ja liikelaitosten osalta EU-hankkeiden hausta. Kaupunginjohtaja on päätöksessään 5.1.2011 4003 §:ssä määrännyt johtosäännön 15 §:n 18 kohdan mukaiset tehtävät rahoitusjohtajan tehtäväksi. Rahoitusjohtajalle lähetettävien hanke-esitysten tulee olla aina viraston tai laitoksen päällikön allekirjoittamia. Tämä koskee kaikkia EU-rahoitteisia hankkeita, olipa kaupunki itse päähakijana tai partnerina. Päätösmenettelyyn tulee varata riittävästi aikaa ja talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosaston EU-suunnittelijaan tulee olla yhteydessä jo hankesuunnittelun alkuvaiheessa, jotta hankeen käsittelyn aikatauluista ja päätökseen tarvittavista asiakirjoista voidaan sopia. Jos hankkeeseen osallistuu useampia virastoja, avataan Ahjo-asiakirjahallintoon vain yksi diaarinumero. Hankehakuun osallistuvien virastojen on keskenään sovittava asian koordinoinnista. Lisätietoja päätösmenettelystä ja mahdollisista rahoituskanavista voi tiedustella taloussuunnitteluosaston EU-suunnittelija Mirja Eklundilta puh. 310 36571 tai sähköpostitse mirja.eklund@hel.fi.

Kehittämisprojektien on arvioitava työn tuloksia vuotta ennen niiden päättymisajankohtaa, jotta virastoissa ja laitoksissa voidaan pohtia, mikä osa kehittämistyöstä olisi järkevää siirtää kaupungin omaan toimintaan ja mikä osa voi jatkua muuna toimintana. Hankkeista ja niiden tuloksista tulee raportoida taloussuunnitteluosastolle viimeistään niiden loputtua.

Tietotekniikan kustannukset ja hankkeet

Talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkaosasto huolehtii tietotekniikan hyödyntämisen ohjauksesta kaupunginhallinnossa. Kaupungin tietotekniikan hyödyntämistä ja tietohallinnon kehitystä ohjataan "Helsingin kaupungin tietotekniikkaohjelma vuosille 2012–2014" avulla. Tietotekniikkaohjelman toteutusta ohjaa kaupunginjohtajan johdolla tietotekniikkaohjelman koordinoitiryhmä (TIPOK). Kaupungin hankeohjelman valmistelua ohjaa ja seuraa rahoitusjohtajan johdolla tietohallinnon hankeohjausryhmä ja kaupungin tietohallintopalvelujen kehitystä ohjaa ja seuraa talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkapäällikön johdolla tietohallintopalvelujen johtoryhmä.

Hallintokuntien tulee tehdä talousarvio- ja suunnitelmaehdotuksen osana erittely tietohallinnon ja tietotekniikan kustannuksista ja esitykset niistä tietohallinnon ja tietotekniikan kehittämishankkeista, joita se ehdottaa otettavaksi mukaan kaupungin tietotekniikan hankeohjelmaan.

26.3.2012

Hankeohjelman käsittelyn tarkoituksena on varmistaa, että

- kehittämispanokset kohdistuvat hankkeisiin, jotka tukevat kaupungin strategian, tietotekniikkaohjelman ja hallintokuntien toimintasuunnitelmien toteutumista
- hankkeiden läpivientiin ja lopputulosten aikaan saamiseen kyetään kohdistamaan riittävät ja oikeanlaiset resurssit ja saavuttamaan tätä kautta hankkeella tavoitellut hyödyt tavoitellussa aikataulussa
- yhteiset synergiat kyetään hyödyntämään, päällekkäisyydet poistamaan ja että toteutettavat ratkaisut ovat tarvittavilta osin yhteentoimivia.

Hallintokuntien tulee varmistaa esittämilleen hankkeille avainresurssit ja varata niiden määrärahat omaan talousarvioesitykseensä kokonaisuudessaan puitteissa. Hallintokuntien tulee asettaa hanke-ehdotuksensa tärkeysjärjestykseen ja toimittaa kustakin hankkeesta hankeohjausryhmän edellyttämät perustiedot. Hallintokuntakohtaiset esitykset käsitellään talousarviokäsittelyn yhteydessä ja niiden pohjalta muodostetaan kaupungin hankeohjelma. Hankeohjausryhmä ohjaa hankeohjelmaan suunnattujen taloudellisten resurssien käyttöä hyväksytyin hankeohjelman puitteissa. Jos hankeohjelman hanketta ei kyetä käynnistämään tai viemään eteenpäin, viraston on neuvoteltava hankkeeseen osoitettujen resurssien uudelleensuuntaamisesta viipymättä talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkaosaston kanssa. Hankeohjelman mukaiselle hankkeelle osoitettuja määrärahoja ei ole mahdollista käyttää muihin tarkoituksiin ilman talous- ja suunnittelukeskuksen lupaa.

Tietohallinto- ja tietotekniikkakustannusten erittely tehdään kappaleessa 8.5.1 kuvatulla tavalla. Talous- ja suunnittelukeskuksen tietotekniikkaosasto antaa erikseen tarkemmat ohjeet hankekohtaisten tietojen toimittamisesta hanke-ehdotusten hyväksymiskäsittelyyn. Vuoden 2013 hankeohjelman valmistelussa tullaan painottamaan hankkeiden priorisointia, niiden toteuttamiskelpoisuutta ja tuottavuusvaikutuksia.

Ympäristöasioiden hallinta ja seuranta

Virastojen ja liikelaitosten tulee asettaa ympäristöä koskevat toiminnalliset tavoitteet toimintasuunnitelmakaudelle 2013–2015. Tavoitteita asetettaessa tulee ottaa huomioon kaupungin strategiaohjelman (Kvsto 29.4.2009) ympäristötavoitteet sekä kaupungin ympäristöpolitiikan tavoitteet. Virastojen sitovat energiansäästötavoitteet määritellään vuosittain talousarvion yhteydessä. Ympäristöä koskevat toiminnalliset tavoitteet voivat myös olla virastojen ja liikelaitosten yhteisiä tavoitteita.

26.3.2012

Ympäristöä koskevia mitattavia tavoitteita sekä seuranta- ja arviointitapoja tulee edelleen kehittää omalla hallinnonalalla. Kaupunginjohtajien ilmastoverkoston kannanoton (10.8.2011) mukaisesti talousarvioon sisältyvien investointien ilmastovaikutuksien arviointia kehitetään.

Helsingin kaupungin ympäristöraportti vuodelta 2013 laaditaan ympäristökeskuksessa hallintokuntien ympäristöä koskevien selvitysten ja ympäristöraporttien perusteella. Vastuu tiedon tuottamisesta kuuluu hallintokunnille. Erityistä huomiota kiinnitetään ympäristöinvestointien raportointiin. Liikelaitokset laativat erillisen ympäristö- tai yhteiskuntavastuun raportin vuodelta 2013 omalta hallinnonalaltaan. Tytär-yhteisöjen ympäristöraportointi toteutetaan osana tytär-yhteisöjen talouden ja toiminnan seurantaa, josta talous- ja suunnittelukeskus vastaa. Tytär-yhteisöjen raporteista laaditaan kooste kaupungin ympäristöraporttiin.

Energiansäästötavoitteet

Strategiaohjelman mukaisesti hallintokunnille tulee laatia sitovat energiansäästötavoitteet. Energiansäästöllä edistetään kaupungin tavoitetta kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi. Lisäksi energian säästämisellä on kaupungin toimintamenoja vähentävä vaikutus.

Helsingin kaupungin ja kauppa- ja teollisuusministeriön (nykyisin Työ- ja elinkeinoministeriö TEM) allekirjoittamassa energiatehokkuussopimuksessa on määritelty, että kaupunki tavoittelee vuoteen 2005 verrattuna yhdeksän prosentin energiansäästöä jaksolla 2008–2016.

Energiatehokkuussopimuksen pohjalta laaditussa toimintasuunnitelmassa (Khs 15.6.2009, 766 §) on määritelty keskeiset tavoitteet.

Hallintokuntien tulee laatia tai päivittää tarvittaessa sitovia energiansäästötavoitteita koskeva toimintasuunnitelma viimeistään vuoden 2012 loppuun mennessä. Suunnitelmaan tulee sisällyttää kuvaus käyttäjien, ylläpitäjien ja kiinteistöhuollon välisestä yhteistyöstä pyrittäessä rakennusten oikeanlaisen energiatehokkuuden, ylläpidon ja käytön aikaansaamiseen. Valmiit toimintasuunnitelmat pyydetään lähettämään sähköpostiosoitteella sirpa.eskelinen@hel.fi ja ne tullaan julkaisemaan energiansäästöneuvottelukunnan nettisivuilla säästöideoiden ja käytäntöjen jakamiseksi hallintokuntien kesken.

Keskeisten toimenpiteiden selvittämiseksi energiansäästötavoitteen saavuttamisessa HKR-Rakennuttaja tarjoaa apuaan hallintokuntien toimintasuunnitelmien laadinnassa ja päivittämisessä sekä käytännön toimenpiteiden suorittamisessa.

26.3.2012

Vuoden 2012 hallintokuntaakohtaiseksi sitovaksi energiansäästötavoitteeksi asetettiin 2 % vuoden 2010 kokonaisenergiankulutuksesta.

Energiansäästöneuvottelukunta esittää vuoden 2013 hallintokuntaakohtaiseksi sitovaksi energiansäästötavoitteeksi 4 % vuoden 2010 kokonaisenergiankulutuksesta mukaan lukien aiempien vuosien säästötaavoitteet. Kokonaisenergiankulutus luetaan sähkön ja kaukolämmön päämittareilta. Kaukolämmön kokonaisenergiankulutuksessa huomioidaan mitatun kulutuksen lisäksi myös sääkorjattu energiankulutus. Ne hallintokunnat, joiden energiankulutuksesta merkittävä osuus on muuta kuin sähköä tai kaukolämpöä (esim. polttoaineita) määrittelevät itse ne kriteerit, jotka tältä osin vastaavat em. energiansäästötavoitetta.

Tuottavuuden parantaminen

Strategiaohjelmassa vuosille 2009–2012 on palvelutuotannon vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen asetettu keskeiseksi tavoitteeksi.

Talousarvion perustelutekstin rakenteen mallissa (liite 2) on kohta tuottavuutta edistävät toimenpiteet. Talousarvioehdotukseen sisällytettävien tuottavuutta lisäävien toimenpiteiden valmistelussa ja esittämisessä tulee hyödyntää em. ohjeita.

Virastojen ja liikelaitosten tulee varmistaa, että talousarvioehdotus sisältää edellä s. 34 mainitut tuottavuuden tunnusluvut. Mikäli talousarviokohta kattaa suuressa virastossa/liikelaitoksessa useita palvelualueita, on esitettävä tarkentavat eri palvelualueiden tai keskeisten palvelujen tuottavuuden tunnusluvut.

Tuottavuuden mittaaminen

Virastojen ja liikelaitosten sekä niiden toimintojen tuottavuuden mittaamisessa voidaan käyttää seuraavia mittaamistapoja (Kj 30.11.2011):

1. Suoritepohjainen tuotos/panos -laskenta
2. Jalostusarvolaskenta (liikelaitokset)
3. Monimuuttujamalliin perustuva matriisilaskenta
4. Asiantuntijaorganisaation monimuuttujamalliin perustuva matriisilaskenta.

Talous- ja suunnittelukeskus laskee kaupunkikohtaisen tuottavuuskehityksen vuosittain vuodesta 2012 alkaen. Laskentatiedot perustuvat virastojen ja liikelaitosten uusittuihin mittaamistuloksiin 2011 alkaen.

26.3.2012

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta turvaavat asetettujen tavoitteiden saavuttamista ja talousarvion toteutumista. Ne edistävät kaupungin hallinnon tuloksellisuutta puuttumalla toimintaa ja tavoitteita uhkaaviin tekijöihin ennakoivasti.

Riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa ohjaa uudistettu Riskienhallinta ja sisäinen valvonta Helsingin kaupunkikonsernissa -ohje (Khs 14.11.2011). Lisäksi riskienhallinnasta ja sisäisestä valvonnasta on voimassa, mitä kaupungin johtosäännöissä ja taloussäännössä niistä on päätetty.

Vastuu riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä virastoissa ja liikelaitoksissa kuuluu virastopäällikölle. Virastoilla ja liikelaitoksilla tulee olla tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Riskien tunnistaminen, arviointi ja riskien edellyttämien toimenpiteiden määrittely tulee tehdä säännöllisesti.

Riskienhallinta kytkeytyy tiiviisti talouden ja toiminnan suunnitteluprosessiin. Riskienhallinnan näkökulmina ovat strategiset, taloudelliset ja operatiiviset riskitekijät. Osana talousarvion ja -suunnitelman laadintaa virastot ja liikelaitokset tunnistavat tavoitteiden toteutumista uhkaavia riskejä ja niiden vaikutuksia sekä laativat ja päivittävät tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan kehittämisen edellyttämät hankkeet tulee sisällyttää toimintasuunnitelmaan ja mahdolliset kustannukset huomioida talousarvioehdotuksessa.

Virastot ja liikelaitokset toteuttavat riskienhallintaa omien suunnitelmien mukaisesti. Virastot ja liikelaitokset raportoivat merkittävimmistä riskeistään ja niiden hallinnasta osana talouden ja toiminnan raportointia. Tämän lisäksi riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan tilasta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä sisäisen valvonnan selontekoasiakirjassa, jonka tulee sisältää myös tiedot merkittävistä riskeistä.

Sisäisen valvonnan selonteon laatimisohjeet on annettu tilinpäätösohjeistuksessa.

Riskienhallinnan koordinaatioryhmä arvioi ja kehittää kaupunkikonsernin riskienhallintaa. Ryhmä, johon kuuluvat rahoitusjohtajan puheenjohtolla keskeisten virastojen edustajat, edistää toimintatapoja, joilla riskienhallinta kytketään osaksi strategia- ja talousarvioprosessia, raportointia ja seurantaa.

Talousarvion terveysvaikutusten arviointi

26.3.2012

Terveyskeskus on valmistellut hallintokuntien käyttöön ”Päätösesitysten valmistelu ja nopea terveysvaikutusten arviointi” -ohjeen. Johtajisto päätti (12.3.2008, 24 §), että em. ohjetta noudatetaan aina päätösesitysten valmistelussa.

Talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi

Sukupuolivaikutusten arviointi tarkoittaa sitä, että toimenpiteiden tai palvelujen vaikutuksia arvioidaan sekä naisten että miesten kannalta. Tavoitteena on ehkäistä sukupuolten kannalta ei-toivotut vaikutukset ja edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa. Arvioinnissa voi tarkastella esimerkiksi sitä, miten toimenpide vaikuttaa naisten ja miesten asemaan ja resursseihin yhteiskunnassa. Arvioinnin perusteella voidaan tehdä korjaavia ehdotuksia syrjinnän ja ei-haluttujen vaikutusten vähentämiseksi ja tasa-arvon esteiden poistamiseksi.

Sukupuolivaikutusten arvioinnin tulee olla osa jokaisen viraston ja liikelaitoksen normaalia toiminnan ja talouden suunnittelua, toteutusta ja seurantaa.

Helmen henkilöstöosiossa on sukupuolivaikutusten arviointia koskevaa ohjeistusta.

Virastojen ja liikelaitosten tulee esittää talousarvioehdotuksessaan, missä toiminnoissa aiotaan toteuttaa sukupuolivaikutusten arviointi vuonna 2013.

8.4 Henkilöstö

Vuosiksi 2009–2012 hyväksytyyn strategiaohjelmaan sisältyy myös henkilöstöstrateginen osuus. Hallintokuntien tulee ottaa huomioon strategiaohjelman henkilöstöä koskevat linjaukset ja toimenpiteet valmisteltaessa vuoden 2013 talousarvioehdotusta ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2013–2015.

Hallintokuntien on sopeutettava henkilömääränsä budjettiraamiin.

8.4.1 Työhyvinvointitoiminta

Kukin virasto ja liikelaitos vastaa itse henkilöstönsä työsuojelua ja työhyvinvointia turvaavan toiminnan rahoituksesta. Työoloja, työympäristöä ja työkykyä ennaltaehkäisevän sekä ylläpitävän toiminnan (esim. työturvallisuuslain mukaiseen työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin perustuvat korjaustoimenpiteet) määrärahatarpeet perustellaan samalla tavoin kuin muutkin määrärahatarpeet. Henkilöstökeskuksen käytössä olevista määrärahoista rahoitetaan koko henkilöstöä koskevia hankkei-

26.3.2012

---

ta sekä työsuojeluun ja työhyvinvointiin liittyvää kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Kuntoremontti- ja vastaava toiminta budjetoidaan keskitetysti henkilöstökeskuksen määrärahoiksi. Kuntoremonttitoimintaa hoidetaan yhteistyössä työterveyskeskuksen kanssa.

Henkilöstökeskuksen talousarvioon varataan määräraha erikseen päätettävien työhyvinvointihankkeiden aiheuttamiin menoihin. Työhyvinvointimäärärahan käyttöä ohjataan henkilöstökeskuksen johdolla yhteistyössä työsuojeluneuvottelukunnan kanssa. Valmistelussa otetaan huomioon henkilöstöraportissa esitettävät henkilöstön työhyvinvointitoimintaa koskevat johtopäätökset.

Työhyvinvoinnin edistämistä ja työyhteisöjen kehittämistä tukevia palveluita tarjoaa myös Oiva Akatemia.

8.4.2 Koulutus-, kehittämis- ja konsultointipalvelut

Koulutustarpeiden määrittämisen tulee aikaisempaa selkeämmin perustua virastoissa ja liikelaitoksissa tehtyyn henkilöstötarpeiden ennakointityöhön.

Oiva Akatemia tarjoaa kehittämis-, koulutus- ja konsultointipalveluita hallintokunnille ja konsernin tytäryhteisöille. Palvelut ovat maksullisia paitsi silloin kun koko kaupungille strategisesti keskeisten palveluiden tilaajana toimii keskushallinto.

Hallintokuntien tulee varata määrärahat talousarvioehdotuksiinsa kehittämis-, koulutus- ja konsultointipalvelujen ostoon ensisijaisesti Oiva Akatemialta. Pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen osaamisen kehittämisen varmistamiseksi olisi suositeltavaa tehdä Oiva Akatemian kanssa vuosisuunnitelma osaamisen kehittämiseen liittyvistä palveluiden ostoista. Oiva Akatemialla on käytössä omien asiantuntijoiden lisäksi myös laajan kumppaniverkoston palvelut. Mikäli virasto tai liikelaitos ostaa palveluja ulkopuolelta, tulee siihen olla erityisperuste.

8.4.3 Palkat

Nykyisten kunta-alan sopimusten sopimuskausi alkoi 1.1.2012 ja päättyy 28.2.2014. Hallintokunnat sisällyttävät sopimusten mukaiset palkantarkistukset kokonaisraamiinsa. Talousarvioehdotukseen palkat laskeetaan voimassa olevien palkkojen perusteella kohdassa 8.4.6 (Palkkojen laskenta) esitetyn mukaisesti.

26.3.2012

Tulospalkkiot

Kaupungin tulospalkkiojärjestelmät ovat yhteisten periaatteiden mukaisesti omarahoitteisia, joten tulospalkkioiden maksatukseen ei varauduta erikseen talousarviossa.

Henkilöstökorvaukset

Henkilöstökorvauksia käsitellään palkkojen oikaisuerinä. Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen perusteluissa nämä erät esitetään negatiivisena eränä menolajin Palkat alalajilla Henkilöstökorvaukset.

Lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotus

Hallintokunnat, liikelaitoksia lukuun ottamatta eivät varaa määrärahoja lomapalkkojen ja niihin liittyvien henkilösivukulujen jaksotuksen muuttamista varten, vaan tämä budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 1 14 04.

8.4.4 Sosiaalivakuutusmaksut

Kuntatyönantajan sairausvakuutusmaksua varten varataan 2,13 % palkka- ja palkkiomäärärahoista. Muihin sosiaalivakuutusmaksuihin varataan työttömyysvakuutusmaksua varten 3,45 % ja työtaturmavakuutusmaksua varten 0,70 % palkoista.

Arvioidut henkilösivumenot

Muut henkilösivumenot

Sairausvakuutusmaksu	2,13 %
Työttömyysvakuutusmaksu	3,45 %
Työtaturmavakuutusmaksu	0,70 %

8.4.5 Eläkkeet

KuEL- eläkemaksut

Vuoden 2013 talousarvioehdotukseen virastojen ja liikelaitosten tulee varata KuEL- eläkemaksuihin määräraha, joka on kaikilla virastoilla ja liikelaitoksilla 27,50 prosenttia maksetuista KuEL-palkoista.

Määräraha sisältää työnantajan palkkaperusteisen eläkemaksun, eläkemenoperusteisen maksun ja varhaiseläkemenoperusteisen maksun.

Palkkaperusteinen työnantajan eläkemaksu on 16,55 % maksetuista palkoista. Eläkemenoperusteinen maksu, 9,89 % maksetuista palkois-

26.3.2012

---

ta, muodostuu kaupungin palveluksen perusteella ennen vuotta 2005 kertyneistä, maksussa olevista eläkkeistä. Varhaiseläkemenoperustein maksu perustuu työkyvyttömyys-, työttömyys- ja yksilöllisten varhaiseläkkeiden sekä kuntoutustukien yhteenlaskettuihin eläkemenoihin. Maksu on 1,06 % maksetuista palkoista.

VaEL- eläkemaksu

VaEL- eläkemaksua varten varataan 19,07 %. VaEL:n piiriin kuuluu lukion ja peruskoulun opettajia sekä muuta henkilökuntaa, joilla on oikeus saada eläke valtion varoista.

Lisätietoja antaa henkilöstökeskuksessa Leena Mattheiszen, puh. 310 37963.

Kaupungin maksamat eläkkeet

Kaupungin maksamat eläkkeet (=omasta eläkesäännöstä johtuvat) budjetoidaan keskitetysti yhteismäärärahana talousarvion kohtaan 4 52 09.

8.4.6 Palkkojen laskenta

Palkkamenot lasketaan vain tarvittavan henkilöstön osalta, joten tyhjiille vakansseille ei varata määrärahoja. Tyhjät vakanssit tulee esittää lakkautettaviksi.

Vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan voidaan edelleen käyttää vakanssirekisteriä, jonka käyttöön liittyvät tekniset ohjeet sisältyvät VAKAT-käsikirjaan. eHEVY-ohjelmistoa voidaan myös käyttää vakinaisen henkilökunnan palkkojen laskentaan.

Vakanssirekisterissä käytetään palkkojen laskentaan voimassa olevia palkkoja. Palkkasummasta vähennetään tarpeettomiksi käyneiden avoimien vakanssien palkat. Ehdotuksissa on esitettävä 1.1.2013 toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta siirrettävät vakanssit palkkamenoineen. Lomarahat (6 %) vuodelle 2013 lasketaan automaattisesti palkkoihin.

Palkkojen budjetoinnissa on otettava huomioon, että palkat on kohdistettava sille vuodelle, jonka aikana ne syntyvät (suoriteperiaate). Lisäksi on otettava huomioon, ettei uusilla vakansseilla, henkilöstöjärjestelyillä eikä palkantarkistuksilla voida perustella annetun raamin ylittämistä.

26.3.2012

Hallintokuntien on varauduttava talousarvioehdotuksissaan mahdollisten kesätyöntekijöiden palkkamenoihin.

Hallintokuntien, myös kunnan liikelaitosten ja muiden nettobudjetoitujen yksiköiden, on tehtävä talousarvioehdotuksensa liitteeksi henkilöstöstä seuraavat luettelot tai esitykset:

8.4.7 Henkilöstöstä toimitettava aineisto

Talousarvioehdotuksen liitteiksi on toimitettava seuraavat henkilöstöä koskevat laskelmat ja selvitykset:

Henkilöstömenolaskelma

Talousarvioehdotuksen liitteenä virastot ja liikelaitokset lähettävät henkilöstömenolaskelman, jossa ilmoitetaan kokonaisvakanssimäärä, niiden vakanssien määrä, joille palkat on laskettu, näiden palkat, muut palkkamenot sekä näistä aiheutuvat muut henkilösivumenot. Talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosasto lähettää hallintokunnille vakanssien ja henkilöstömenojen ilmoittamiseen käytettävät taulukot työkirjamuodossa, Excel 97 -taulukkona (vakat13.xls) sekä tarkemmat ohjeet erikseen.

Laskelma toimitetaan taloussuunnitteluosastolle (taske.tasu@hel.fi) sähköpostin liitetiedostona käyttäen Excel-taulukkolaskentaohjelmaa.

Laskelmassa esitetään myös vakainainen henkilöstömäärä henkilötyövuosina sekä hallintokunnan palveluksessa olevan työ-, projekti- sekä vastaavista määrärahoista palkatun henkilökunnan määrä vuositöajaksi laskettuna ja ryhmiteltyinä erikseen kuukausipalkkaisiin ja tuntipalkkaisiin työntekijöihin.

Esitys vakinaisten virkojen lakkauttamisesta

Hallintosäännön (Kvsto 22.10.2003, 232 §) 11 §:n mukaan kaupungin hallitus päättää virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta lukuun ottamatta kaupunginjohtajan, apulaiskaupunginjohtajan sekä viraston tai liikelaitoksen päällikön viran perustamista ja lakkauttamista.

Uuden viran perustamisesityksen tekee lauta- tai johtokunta taikka viraston tai liikelaitoksen päällikkö. Sama viranomainen, joka tekee viran perustamisesityksen, esittää viran lakkautettavaksi.

Jos virka on muutettu työsuhteiseksi tehtäväksi, virka tulee esittää lakkautettavaksi. Henkilöstökeskuksen Viran muuttamista ja tehtävänimikkeitä koskevat periaatteet -ohjeen mukaan esitys virkojen lakkauttami-

26.3.2012

---

sesta on tarkoituksenmukaisinta tehdä seuraavan vuoden talousarvioehdotuksen yhteydessä.

Hallintokunnat toimittavat edelleen esityksen niistä vakinaisista viroista, jotka voidaan lakkauttaa 1.1.2012. Viroista esitetään nimike ja vakanssinumero ja luettelo toimitetaan sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona rtf -tallennusmuodossa talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

Selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty/siirretään hallintokunnalle muista hallintokunnista

Liitteeksi laaditaan selvitys niiden henkilöiden määrästä, jotka on siirretty vuonna 2011 tai jotka vuonna 2012 siirretään hallintokunnalle toisesta hallintokunnasta tai uudelleen sijoituksen kautta.

Luettelossa on esitettävä nimike, vakanssinumero ja palkkaustiedot sekä mistä virastosta henkilö on siirretty/siirretään.

8.5 Investointiosa

8.5.1 Investointiehdotukset

Hallintokunnat tekevät ehdotuksen investointihankkeistaan talousarviovuodelle 2013 sekä vuosille 2014–2017.

Tilahankkeet

Kaupunginvaltuusto päätti 16.6.2010 palveluverkkojen kehittämisestä, että lauta- ja johtokuntien tulee jatkaa palveluverkkojen kehittämistä siten, että valtuuston hyväksymän strategiaohjelman tavoitteet saavutetaan ja budjettiraamin mukaisia menoja ei ylitetä.

Lisäksi Khs päätti 21.6.2010 kehottaa eräitä hallintokuntia erityisiin toimenpiteisiin palveluverkon kehittämiseksi:

- opetuslautakuntaa suunnittelemaan ja kehittämään kouluverkkoa niin, että tilojen ylikapasiteettia puretaan ja että tässä tarkastelussa otetaan huomioon kaikki kaupungissa sijaitsevat koulut
- sosiaali- ja terveyslautakuntaa valmistelevaan palveluverkon suunnitelmat siten, että tilojen käyttöä tehostetaan
- kulttuuri- ja kirjastolautakuntaa valmistelevaan kirjastoverkon kehittämissuunnitelmat niin, että lähikirjastojen neliömäärä asukasta kohti ei kasva
- nuorisolautakuntaa, liikuntalautakuntaa ja suomenkielisen työväenopiston johtokuntaa valmistelevaan palveluverkon kehittämissuun-

26.3.2012

- nitelmat niin, että käytössä olevien tilojen neliömäärä asukasta kohti ei kasva
- keskushallinnon virastoja toteuttamaan käytössään olevien toimistotilojen tehostamistoimenpiteet

Tilatarpeiden ilmaantuessa selvitetään ensin, voidaanko tilankäyttöä tiivistää ilman lisätilajärjestelyjä ja sen jälkeen olemassa olevien kaupungin tilojen käyttömahdollisuus yhdessä kiinteistöviraston tilakeskuksen kanssa. Peruskorjauksia esitettäessä otetaan huomioon palveluverkkoselvityksen perusteella tehdyt linjaukset ja ehdotukset.

Mikäli päädytään tilojen peruskorjaukseen, muutostöihin tai uudisrakentamiseen, toimitaan seuraavasti:

Ne lauta- ja johtokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen, tekevät omat hanke-ehdotuksensa tilakeskukselle, joka kokoaa rakentamishjelmaehdotuksen kaikista tilakeskuksen toteutukseen tulevista hankkeista ja esittää sen kiinteistölautakunnan kautta kaupunginhallitukselle.

Hallintokunnat varautuvat omien hankkeidensa aiheuttamiin vuokrameinonihin hankesuunnitelmassa tai tarveselvityksessä esitetyn tai tilakeskuksen ilmoittamien vuokrien mukaisesti.

Tilakeskus ilmoittaa rakentamishjelman mahdollisten muutosten aiheuttamat aikataulu- ja vuokramuutokset hallintokunnille viipymättä ja viimeistään heinäkuun loppuun mennessä. Myös tilahankkeiden muut käyttötalousvaikutukset on selvitettävä ja otettava huomioon käyttömennoissa.

Kaikista yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) hankkeista on esitettävä kustannusarvio, arvioitu rakentamisen aloittamis- ja valmistumisaika (kk/vv), määrärahojen käyttö ennen vuotta 2012, käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2012 sekä vuosien 2013–2017 arvioitu rahan- tarve. Arvion tulee perustua hankkeen viimeisimpään kustannusennusteeseen tai realistiseen hankkeen laajuuden perusteella laskettuun arvioon. Määrärahavaraukset tehdään ilman arvonlisäveroa.

Investointiehdotuksen ottaminen talousarvioon edellyttää hankkeen sisältymistä voimassaolevaan taloussuunnitelmaan. Taloussuunnitelma- kaudelle voidaan yleensä ottaa vain sellaisia uudisrakentamishankkeita, joista on tehty tilahankkeiden käsittelyohjeiden (Khs 12.1.2009 sekä Kvston 8.12.2010 päättämät hallintokuntien johtosääntöihin muutetut suunnitelmien hyväksymisrajat) tarkoittama tarveselvitys. Tilahankkeiden käsittelyohjetta päivitetään mm. investointien kannattavuuslaskenta- ohjeella.

26.3.2012

Hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen. Ensisijaisia ovat tällöin peruskorjaushankkeet ja ylläpitokustannuksia vähentävät korvaavat hankkeet sekä uusien asuntoalueiden toteuttamiseksi välttämättömät hankkeet.

Kaupungin reuna-alueilla on lisäksi otettava huomioon tilojen yhteiskäyttömahdollisuudet yli kuntarajojen pääkaupunkiseudun neuvottelukunnan tarkoittamalla tavalla.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotukseen sisällytettävien rakennushankkeiden valmisteluajataulu on esitetty ohjeiden kohdassa 9.

Irtain omaisuus

Irtaimen omaisuuden määrärahojen budjetoinnin lähtökohtana on hallintokuntakohtainen raami.

Irtaimen omaisuuden ehdotus tehdään eriteltynä laskentataulukon mukaisesti (malli liite 8).

8.5.2 Kunnan liikelaitosten investoinnit

Kunnan liikelaitokset tekevät myös investointisuunnitelman talousarviovuodelle 2013 ja vuosille 2014–2017 edellisen kohdan mukaisesti. Liikelaitoksen rahoituslaskelmassa esitetään, miten investoinnit on tarkoitus rahoittaa.

8.5.3 Kunnallistekniikan rakentaminen

Kunnallistekniikan rakentaminen eritellään hankkeittain. Hankkeiksi katsotaan yhtä kaupunginosaa tai osa-aluetta koskevat järjestelyt kuitenkin siten, että kaikki yli 1,0 milj. euron (arvonlisäveroton hinta) työkohteet tulee erotella omiksi hankkeikseen ao. kaupunginosan yhteydessä. Uusien asunto- ja työpaikka-alueiden investoinnit tulee esittää myös alueittain. Hankkeiden tärkeysjärjestyksessä otetaan huomioon uusien alueiden käyttöönoton edellyttämät investoinnit.

26.3.2012

8.5.4 Pysyvien vastaavien hyödykkeet

Kunnan pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat jatkuvasti tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet ja osuudet ja muut sijoitukset (Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta). Pysyvien vastaavien hyödykkeet hankitaan investointiosan määrärahoilla.

Jos hyödykkeen arvonnäköalaveroton hankintahinta alittaa 10 000 euroa (pienhankinta), voidaan hankintameno¹ kirjata kokonaisuudessaan hankintatilikauden kuluksi. Hankinta tehdään tällöin käyttötalousosan määrärahoilla.

Jos kerralla hankitaan useampia alle 10 000 euron arvoisia hyödykkeitä, jotka yhdessä muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja yhdessä ylittävät 10 000 euron rajan, on näissä tapauksissa kysymyksessä pysyvien vastaavien hyödykkeiden hankinta. Nämä hankitaan investointiosan määrärahoilla ja aktivoidaan taseeseen.

Rakennusten korjausten, myös ulkopuolisiin vuokratiloihin tehtävien korjausten, osalta on ratkaisevaa, lisääkö korjaus rakennuksen arvoa, jolloin korjaus on poistonalaista ja rahoitetaan investointimäärärahoilla. Kunnossapitoluonteiset vuosikorjaukset eivät ole poistonalaista ja ne rahoitetaan käyttötalousosan määrärahoilla hankkeen ja niihin liittyvien hankintojen kustannuksista riippumatta.

8.5.5 Hintataso

Rakennusinvestointien arvioinnissa käytetään rakennuskustannusindeksin keskimääräistä lukuarvoa 135 (2000=100).

8.6 Talousarvioaloitteet

Kvston työjärjestyksen mukaan valtuutetuilla on vuosittain mahdollisuus tehdä talousarvioaloitteita maaliskuun 15. päivään mennessä. Lauta- ja johtokuntien on käsiteltävä aloitteista annettavat lausunnot samanaikaisesti talousarvioehdotusten kanssa. Lausunnoissa on selvitettävä, miten aloitteessa esitetyt toimenpiteet on otettu huomioon talousarvioehdotuksessa.

---

¹ Hankintameno luetaan hyödykkeen hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuneet muuttuvat menot. Jos hyödykkeen hankintaan ja valmistukseen liittyvien kiinteiden menojen määrä on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna, saadaan myös niiden osuus lukea osaksi hankintamenoa.

Hyödykkeen hankintameno saadaan lukea myös hyödykkeen valmistamiseen kohdistettavissa olevan lainan korkomenot valmistusajalta. Aktivoinnin edellytyksenä on, että korkomenojen määrä tarkasteltuna yhdessä edellä mainittujen kiinteiden menojen kanssa on olennainen hyödykkeen hankinnasta aiheutuneisiin muuttuviin menoihin verrattuna. (Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto: Yleisohje kunnan ja kuntayhtymän suunnitelman mukaisista poistoista)

26.3.2012

Lausunnossa on yksiselitteisesti mainittava, kuinka paljon aloitteessa esitetty toimenpide lisää/vähentää määrärahojen tarvetta ja onko nämä sisällytetty hallintokunnan talousarvioehdotukseen. Vastaavasti toimenpiteen vaikutukset suoritemääriin on ilmoitettava ja sisältyvätkö nämä muutokset talousarvioehdotukseen.

9 MUUT OHJEET

9.1 Muodollinen asu ja määräajat

9.1.1 Muodollinen asu

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus

Käyttötalouden talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus laaditaan hallintokunnan omalle tulosteelle tuloslaskelmamuotoon liitteen 3 mukaisesti. **Perustelutekstit esitetään liitteessä 2 olevan mallin mukaisesti.**

Investointiehdotuksista esitetään sivuilla 50–54 mainitut tiedot.

Menojen ja tulojen erittelyt perusteluineen vuosille 2013–2015 laaditaan erillisiä liitteitä käyttäen.

Lisäksi toimitetaan luettelo voimassa olevista maksuista ja taksoista vahvistamisperusteineen (ks. sivu 38)

Talousarvion liitteinä toimitetaan myös sivuilla 49–50 mainitut luettelot/laskelmat.

Taloushallintopalvelu ylläpitää hallintokuntien käyttöön rakennettua Financial Performance Management (FPM) budjetointi ja ennustejärjestelmää.

Taloussuunnitteluosasto siirtää Talpan ylläpitämää järjestelmää käyttävien hallintokuntien talousarvio- ja suunnitelmaehdotustiedot omaan Business Planning–budjetointijärjestelmäänsä 25.5.2012.

Liikelaitokset syöttävät selainjärjestelmän kautta talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksensa tiedot taloussuunnitteluosaston järjestelmään.

Tarkemmat ohjeet lähetetään hallintokunnille erikseen.

Ehdotusten tarkkuus

26.3.2012

Ehdotuksissa luvut esitetään tuhansina euroina. Yksikkötuotot ja -kustannukset ilmoitetaan euroina.

Toimitettava aineisto

Talous- ja suunnittelukeskus avaa keskitetysti virastoille ja liikelaitoksille AHJOn diaarinumerot, joille kukin virasto ja liikelaitos tekevät oman esityksensä kaupunginhallitukselle. Kun lauta- tai johtokunta on tehnyt päätöksen talousarvioehdotuksesta, lähetetään tieto AHJOn tehtäväpyynnöllä taloussuunnitteluosaston suunnittelupäällikölle (Timo Jaakkolalle). Lisäksi koko aineisto lähetetään määräpäivään 25.5.2012 mennessä sähköpostiosoitteeseen taske.tasu@hel.fi. Paperiversioita ei enää toimiteta.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen keskeinen liiteaineisto käsitellään lauta- ja johtokunnissa.

Lisäksi lauta- ja johtokuntien ehdotus talousarviokirjaan tuleviksi perusteluteksteiksi suoritetaulukoineen, luettelo lakkautettavista viroista lähetetään rtf-tallennusmuodossa, henkilöstömenolaskelma Excel 97- taulukkona ja irtaimen omaisuuden perushankintoja erittelevä taulukko sähköpostin (taske.tasu@hel.fi) liitetiedostona talous- ja suunnittelukeskuksen taloussuunnitteluosastolle.

9.1.2 Määräajat

Lauta- ja johtokunnat	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotuksen investointimenot (niiltä osin kuin on kysymys toisen lautakunnan käyttöön osoitettavista määrärahoista)	20.4.2012
	Talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotus	25.5.2012
	Ehdotus talousarviokirjassa esitettäväksi hallintokunnan perustelutekstiksi	25.5.2012
	Luettelot/laskelmat henkilöstöstä	25.5.2012
	Lausunnot talousarvioaloitteista (käsiteltävä yhdessä talousarvioehdotusten kanssa)	25.5.2012
	Lausunnot avustusanomuksista	8.6.2012
	- niistä yhteisöistä, jotka on lueteltu vuoden 2012 talousarvion avustusliitteessä (talousarvion liite 1), ja joille esitetään avustusta yli 170 000 euroa vuodelle 2013 sekä mahdollisista uusista hakijoista	
	Hallintokuntien (lauta- ja johtokuntien hyväksymät) tila- hanke-ehdotukset vuodelle 2013 ja vuosille 2013–2017	välittömästi

26.3.2012

	ajoittuvista rakennushankkeista tilakeskukselle (hallintokunnat, joiden tilahankkeet tulevat tilakeskuksen toteutukseen)	
Virastot ja liikelaitokset	Lopullisiin päätöksiin perustuvat muutokset käyttötalouden ja investointimenoihin sekä luetteloon virkojen ja toimien määrästä	välittömästi muutosten tapahduttua
	Alkuperäiseen talousarvioehdotukseen sisältyviä määrärahoja koskevat välttämättömiksi osoittautuneet muutokset ja tarkistusilmoitukset sekä pakottavissa poikkeustapauksissa myös ehdotukset sellaisista kokonaan uusista määrärahoista, joita ei ole voitu ottaa huomioon alkuperäisessä talousarvioehdotuksessa (esitykset on vietävä lauta- tai johtokunnalle tiedoksi)	esitettävä talousarvio-neuvottelussa elokuussa

Aikataulusta ja käsittelyistä tehtävät ilmoitukset

Virastojen ja liikelaitosten tulee ilmoittaa välittömästi lauta- ja johtokunnille suunniteltu talousarvioehdotuksen käsittelyaikataulu rahoitusjohtajalle.

Niiden lauta- ja johtokuntien kokousten, joissa käsitellään vuoden 2013 talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusta vuosiksi 2013–2015 esityslista liitteineen lähetetään rahoitusjohtajalle.

9.2 Tiedustelut ja lisäohjeet

Talous- ja suunnittelukeskus avustaa tarvittaessa virastoja ja liikelaitoksia talousarvio- ja taloussuunnitelmaehdotusten laatimiseen liittyvissä kysymyksissä.

Talous- ja suunnittelukeskuksen vastuuhenkilöt vastuualueineen:

Nimi	Puhelin	Vastuualue
Rahoitusjohtaja Tapio Korhonen	310 36050	Yleiset kysymykset
Talousarviopäällikkö Tuula Saxholm	310 36250	Yleiset kysymykset
Tietotekniikkapäällikkö Markku Raitio	310 36396	Tietotekniikkaa koskevat kysymykset
Strategiapäällikkö Marko Karvinen	310 36257	Kaupungin hallinnon kehittämistä ja kaupungin strategioita koskevat

26.3.2012

Nimi	Puhelin	Vastuualue
		kysymykset
Suunnittelupäällikkö Timo Jaakkola	310 70869	Yleiset kysymykset ja pääluokka 4 (henkilöstökeskus, työterveyskeskus, tietokeskus)
Erityissuunnittelija Ari Hietämäki	310 36567	Pääluokka 1 (lukuun ottamatta kunnan liikelaitoksia) sekä pelastustoimi ja ympäristölautakunta pääluokasta 2
Erityissuunnittelija Katja Bosisio-Hillberg	310 25707	Kunnan liikelaitokset sekä hankintakeskus ja tukkutori pääluokasta 2
Erityissuunnittelija Katja Rimpilä	310 36256	Pääluokka 3
Erityissuunnittelija Tero Niininen	310 25915	Pääluokka 4 (lukuun ottamatta liikelaitosta, henkilöstökeskusta, työterveyskeskusta ja tietokeskusta)
Hankepäällikkö Juha Viljakainen	310 36276	Rakennusvirasto ja rakentamispalvelu pääluokasta 2 ja kiinteistölautakunta ja -virasto pääluokasta 5 sekä investoinnit lukuun ottamatta liikelaitoksia
Suunnitteluinsinööri Anu Turunen	310 25712	Pääluokka 5 lukuun ottamatta kiinteistölautakuntaa ja -virastoa

VUODEN 2013 TALOUSARVION NETTOBUDJETOIDUT YKSIKÖT

Helsingin kaupungin tukkutori
Hankintakeskus
Yleisten töiden lautakunta ja rakennusvirasto,
HKR-Rakennuttaja
Rakentamispalvelu

Kaupungin taidemuseo
Kulttuuritoimi, Savoy-yksikkö
Orkesteritoiminta, Käyttövarat
Korkeasaaren eläintarha
Liikuntatoimi, Merellinen osasto
Liikuntatoimi: Liikunnanohjausosasto

Kiinteistölautakunta ja -virasto, Tilakeskus
Asuntotuotantotoimisto

TALOUSARVION PERUSTELUTEKSTIN RAKENTEEN MALLI

Talousarvio 2013 ja taloussuunnitelma 2013–2015

Toiminta-ajatus

Toiminta-ajatuksen ja keskeisten tehtävien kuvaus
Toimintaympäristön keskeiset muutokset taloussuunnitelmakaudella
Toiminnalliset ja palvelutasoon liittyvät muutokset ja niiden vaikutukset vuoden 2013 talousarvioon

Kaupungin strategiaohjelma viraston toiminnassa

Strategiset painotukset
Strategisiin painotuksiin vaikuttavat toimialan erityispiirteet
Tuottavuutta edistävät toimenpiteet
Toiminnan tavoiteasettelu
Arvio palvelujen kysynnän ja tuotantotapojen tulevasta kehityksestä

Kilpailuttaminen

Hankintojen toteuttaminen

Tietotekniikan hyödyntäminen ja sähköinen asiointi

Tietotekniikkastrategian toteuttaminen
Sähköisen asioinnin kehittämishankkeet

Henkilöstö

Tasa-arvosuunnitelma
Kielisuunnitelma
Työhyvinvointia edistävät toimenpiteet

Talousarvion erillisvaikutusten arviointi

Riskienhallinta ja sisäinen valvonta
Sukupuolivaikutusten arviointi
Terveysvaikutusten arviointi

Tavoitteiden yhteenveto (talousarvion seurannassa tarkasteltavat tavoitteet)

Sitovat toiminnalliset tavoitteet (tavoite, mittari, tavoitetaso)
Muut toiminnalliset tavoitteet
Määrä- ja taloudellisuustavoitteet sekä tuottavuuden seuranta

Määrä- ja taloudellisuustavoitteet (Taulukkomalli)

	2011	2012	2013	2014	2015
Suoritettavatavoitteet					
Opetustuntien määrä	149	151	152	162	163
Tehokkuus/taloudellisuus					
Käyttöaste %	83	83	83	82	80
Menot €/asukas	150	120	125	150	125
Toiminnan laajuustiedot					
Sairaankuljetushälytyksiä	34 520	35 200	34 520	35 000	36 000
Oppilaiden lukumäärä	4 600	5 000	5 200	1 200	6 300
Kaupungin maaomaisuus, ha	520	530	520	530	520
Kunnossapidetty puistoala, ha	1 495	1 520	1 596	1 665	1 773
Resurssit					
Henkilöstön määrä	12	15	12	13	10
Tilat, m ²	100	100	95	95	95

Tuottavuus (Taulukkomalli)

	2010	2011	2012	2013	2014
Suomenkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Finsk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning	93	93	93	93	
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning	92	92	92	92	
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning	94	94	94	96	
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning	104	104	130	126	
Ruotsinkielinen perusopetus ja lukiokoulutus – Svensk grundläggande utbildning och gymnasieutbildning	94	94	94	95	
Esi- ja perusopetus – Förskola och grundläggande utbildning	89	89	89	91	
Lukiokoulutus – Gymnasieutbildning	93	93	93	94	
Aikuislukiokoulutus – Vuxengymnasieutbildning	141	141	142	143	
Ammatilliset oppilaitokset – Yrkesläroanstalter	94	94	94	96	

Tuottavuus (2010=100)

KÄYTTÖTALOUSOSAN TAULUKKOMALLIT

PÄÄLUOKKA/LUKU/KOHTA²

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011 1 000 €	2012 1 000 €	2013 1 000 €	2013 1 000 €	2014 1 000 €	2015 1 000 €
Myyntitulot - Försäljningsinkomster	98 031	103 425	101 497	101 497	100 922	100 922
Maksutulot - Avgiftsinkomster	12 032	12 400	13 585	13 722	13 686	13 686
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag	1 818	1 695	1 369	1 569	1 643	1 727
Vuokratulot - Hyresinkomster	22 557	22 118	22 688	22 688	22 778	22 798
Muut tulot - Övriga inkomster	7 716	9 098	9 894	8 894	10 135	10 235
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk	90 718	89 878	80 048	80 048	80 036	80 036
Tulot yhteensä - Inkomster sammanlagt	232 872	238 614	229 081	228 418	229 200	229 404
Palkat - Löner	82 385	87 492	86 389	86 436	84 623	85 053
Henkilösivumenot - Lönebidrag	28 598	29 934	29 887	29 902	29 299	29 459
Palvelujen ostot - Köp av tjänster	147 114	142 725	140 839	140 367	144 449	147 921
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor	35 648	36 472	35 389	35 554	35 553	35 924
Avustukset - Understöd	310	299	294	294	294	294
Vuokrat - Hyror	35 023	37 075	37 076	37 100	37 681	37 976
Muut menot - Övriga utgifter	1 215	1 259	916	846	2 046	2 046
Menot yhteensä - Utgifter sammanlagt	330 293	335 256	330 790	330 499	333 945	338 673
Toimintakate - Verksamhetsbidrag	-97 421	-96 642	-101 709	-102 081	-104 745	-109 269
Poistot - Avskrivningar	48 515	52 895	47 577	47 572	47 190	47 131
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat	-145 936	-149 537	-149 286	-149 653	-151 935	-156 400
Tuottotavoite - Avkastningsmål	858	838	838	903	903	903
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)	-146 794	-150 375	-150 124	-150 556	-152 838	-157 303
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		2,5	-4,0	-4,3	0,3	0,1
Menot - Utgifter		1,5	-1,3	-1,4	1,0	1,4
Sisäiset vuokramenot – Interna hyresutgifter	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200

² Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

TULOSLASKELMAOSAN TAULUKKOMALLIT³

TULOSLASKELMA	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011 1 000 €	2012 1 000 €	2013 1 000 €	2013 1 000 €	2014 1 000 €	2015 1 000 €
Toimintatulot - Resultaträkning						
Myyntitulot - Försäljningsinkomster		174 887				
Maksutulot - Avgiftsinkomster		118 653				
Tuet ja avustukset - Understöd och bidrag		28 028				
Vuokratulot - Hyresinkomster		434 914				
Muut tulot - Övriga inkomster		24 557				
		781 039				
Valmistus omaan käyttöön - Tillverkning för eget bruk		89 783				
Toimintamenot - Omkostnader						
Palkat - Löner		-885 252				
Henkilösivumenot - Lönebikostnader		-319 045				
Palvelujen ostot - Köp av tjänster		-988 086				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat - Material, förnödenheter och varor		-131 295				
Avustukset - Understöd		-319 484				
Vuokrat - Hyror		-329 848				
Muut menot - Övriga utgifter		-31 580				
Toimintamenot yhteensä - Omkostnader sammanlagt		-3 004 590				
Toimintakate - Verksamhetsbidrag						
		-2 133 768				
Verotulot - Skatteintäkter		2 057 664				
Valtionosuudet - Statsandelar		-65 700				
Rahoitustulot ja -menot - Finansieringsinkomster och -utgifter						
Korkotulot - Ränteinkomster		83 092				
Muut rahoitustulot - Övriga finansieringsinkomster		80 509				
Korkomenot - Ränteutgifter		-46 500				
Muut rahoitusmenot - Övriga finansieringsutgifter		-10 025				
Vuosikate - Årsbidrag						
		-34 728				
Poistot - Avskrivningar		-153 271				
Satunnaiset tulot - Extraordinära inkomster		33 634				
Tilikauden tulos - Räkenskapsperiodens resultat						
		-154 365				
Poistoeron muutos - Förändring i avskrivningsdifferens		0				
Varausten muutos - Förändring i reserveringar		0				
Rahastojen lisäys - Ökning av fonder		0				
Rahastojen vähennys - Minskning av fonder		20 400				
Tilikauden ylijäämä (alijäämä) - Räkenskapsperiodens överskott (underskott)						
		-133 965				

³ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

7 TULOSLASKELMAOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		2 141 211				
Menot - Utgifter		280 185				
Netto		1 861 026				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-14,0				
Menot - Utgifter		-35,4				

7 01 Toiminnan rahoitus

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		108 405				
Netto		1 857 608				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		-25,7				

7 01 01 Verotulot

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		1 966 013				
Menot - Utgifter		0				
Netto		1 966 013				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-13,7				
Menot - Utgifter		0,0				

Talousarviokohtaan sisältyvät seuraavat määrärahat ja tulor-
 viot alakohdittain:

	2011	2012	Ehdotus Förslag 2013	Talousarvio Budget 2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
01 Kunnan tulovero - Kommunens inkomstskatt		1 500 000				
02 Osuus yhteisöveron tuotosta - Andel av intäkterna från samfundsskatten		357 113				
03 Kiinteistövero - Fastighetsskatt		108 000				
04 Koiraverot - Hundskatt		900				

INVESTOINTIOSAN TAULUKKOMALLIT

8 INVESTOINTIOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
8 Investointiosa - Investeringssdelen						
Tulot - Inkomster		74 076				
Menot - Utgifter		392 481				
Netto		-318 405				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-4,9				
Menot - Utgifter		23,0				

8 01 Kiinteä omaisuus - Fast egendom

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
801						
Tulot - Inkomster		73 000				
Menot - Utgifter		49 160				
Netto		23 840				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-5,8				
Menot - Utgifter		29,3				

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Kiinteän omaisuuden myynti - Försäljning av fast egendom		53 000				
54 Kamppi-Töölönlahti-alueen tonttien myynti - Försäljning av tomter i Kampen-Tölövikén		20 000				
Menot - Utgifter						
01 Kiinteistöjen ostot ja lunastukset, Khn käytettäväksi - Köp och inlösen av fastigheter, till Stns disposition		2 000				
02 Esirakentaminen, täyttötöyt ja alueiden käyttöönoton edellyttämät toimenpiteet, Khn käytettäväksi - Grundberedning, utfyllnadsarbeten och åtgärder i anslutning till ibruktage av områden, till Stns disposition		33 520				
Uutelan kanava - Nybondskanalen		0				
Arabianrannan esirakentaminen - Grundberedning i Arabiastanden		19 650				

RAHOITUSOSAN TAULUKKOMALLIT⁴

RAHOITUSLASKELMA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Toiminnan rahavirta - Kassavirta i verksamheten						
Tulorahoitus - Inkomstfinansiering						
Vuosikate - Årsbidrag		5 287				
Satunnaiset erät - Extraordinära poster		74 076				
Tulorahoituksen korjauserät - Korrektivposter i inkomstfinansieringen		-92 464				
Investointien rahavirta - Kassavirta för Investeringarnas del						
Investointimenot - Investeringsutgifter		-392 481				
<i>Ylitysoikeus - Överskridningsrätter</i>		0				
Rahoitusosuudet investointimenoihin - Finansieringsandelar i investeringsutgifter		876				
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot - Försäljningsinkomster av tillgångar bland bestående aktiva		73 200				
Toiminnan ja investointien rahavirta - Verksamhetens och investeringarnas kassavirta		-331 506				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringsdel						
Antolainauksen muutokset - Förändringar i utlåningen						
Antolainasaamisten lisäykset - Ökningar i lånefordringar		-16 001				
Antolainasaamisten vähennykset - Minskningar i lånefordringar		45 917				
Lainakannan muutokset - Förändringar i lånen						
Pitkäaikaisten lainojen lisäys - Ökning av långfristiga lån		59 942				
Pitkäaikaisten lainojen vähennys - Minskning av långfristiga lån		-59 942				
Rahoituksen rahavirta - Kassavirta för finansieringsdel		29 916				
Peruspääoman sijoitus liikennelaitoksen peruspääomaan - Placering av grundkapital i trafikverkets grundkapital		-29 767				
Pääoman siirto Helsingin Energian pääomasta - Kapitalöverföring från Helsingfors Energis kapital		0				
Toimintapääoman muutos - Förändring i rörelsekapitalet		-331 357				

⁴ Taulukon luvut ovat esimerkinomaisia

9 RAHOITUSOSA

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 Pitkävaikutteinen rahoitus - Långfristig finansiering

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		101 383				
Menot - Utgifter		82 099				
Netto		19 284				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-57,3				
Menot - Utgifter		-36,8				

9 01 02 Muu antolainaus, Khn käytettäväksi - Övrig långgivning, till Stns disposition

	Käyttö Förbrukning	Talousarvio Budget	Ehdotus Förslag	Talousarvio Budget	Talous- suunnitelma Ekonomiplan	Talous- suunnitelma Ekonomiplan
	2011	2012	2013	2013	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster		34 802				
Menot - Utgifter		14 918				
Netto		19 884				
Muutos - Förändring, %						
Tulot - Inkomster		-6,6				
Menot - Utgifter		0,0				

Taloussuunnitteluosasto sisältyy seuraavat lainamäärärahat ja lainanlyhennykset alakohdittain:

Budgetmomentet omfattar följande låneanslag och amorteringar undermomentvis:

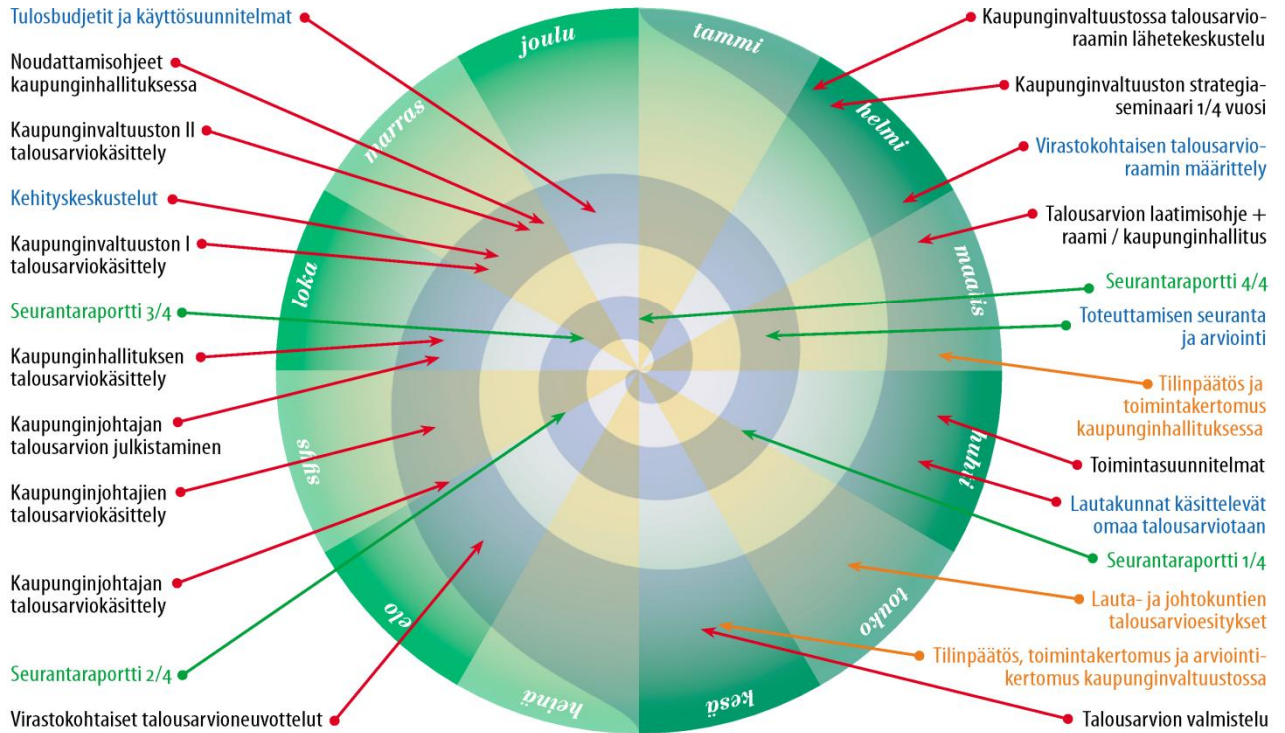
	2011	2012	Ehdotus Förslag	Taloussarvio Budget	2014	2015
	1 000 €	1 000 €	2013 1 000 €	2013 1 000 €	1 000 €	1 000 €
Tulot - Inkomster						
52 Vuokra-asuntotuottajien oman pääoman osuutta varten myönnettyjen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för hyresbostadsproducenternas egen kapitalandel		101				
54 Muiden antolainojen lyhennykset - Amorteringar på övriga lån		2 500				
55 Helsingin Energian lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Energis lån		19 273				
56 Helsingin Veden lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Vattens lån		7 325				
57 Helsingin Sataman lainojen lyhennykset - Amorteringar på Helsingfors Hamns lån		1 880				
58 Liikennelaitoksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på trafikverkets lån		3 123				
59 Sosiaalisen luotonuksen lainojen lyhennykset - Amorteringar på lån för social kreditgivning		600				
Menot - Utgifter						
01 Lainojen myöntäminen kouluille - Lån till skolor		4 204				
04 Sosiaaliin tarkoituksiin myönnettäviä lainoja varten - Lån för sociala ändamål		1 682				
05 Lainoja kaupunginorkesterin soittajille soitinhankintoja varten - Lån till stadsorkesterns musiker för anskaffning av instrument		40				
06 Laina Kiinteistö Oy Opetustalolle - Lån till Kiinteistö Oy Opetustalo		0				
20 Laina Helsinki-viikon säätiölle - Lån till Stiftelsen Helsingfors-veckan		0				
22 Sosiaalisen luotonuksen lainojen myöntämiseen, sosiaalilautakunnan käytettäväksi - Lån för social kreditgivning, till socialnämndens disposition		1 682				
25 Muut lainat - Övriga lån		0				

TALOUSSUUNNITTELUN JA -OHJAUKSEN VUOSIKELLO

Helsingin kaupunki

Taloussuunnittelun ja -ohjauksen vuosikello

Irtaimen omaisuuden perushankinta, IT-investoinnit	0	0	0	0	0
---	----------	----------	----------	----------	----------

Hankekorkeilla ilmoitetut omat tietotekniikka-hankkeet					
---	--	--	--	--	--

Muut kuin hankekorkeilla ilmoitetut it-investoinnit	0	0	0	0	0
Kannettavat tietokoneet					
Mobiililaitteet					
Palvelimet					
Tulostimet					
Verkkolaitteet					
Lisenssit, käyttöoikeudet					
Järjestelmät					
Muut IT-hankinnat (eivät sisälly ylläoleviin)					